

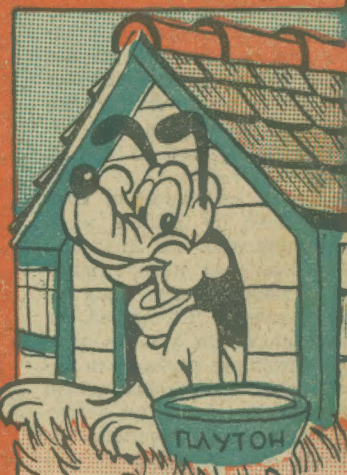
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Година XX — Број 330
Субота, 26 април 1958

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

У овом броју:

- СТОПАМА ХЕМИНГВЕЈА
- СЛАВНЕ ЛУТКЕ
- ХАЈДН
- И МНОГЕ ДРУГЕ ЗАНИМЉИВОСТИ
- СТРИПОВИ:

Хајдук Станко, Пеја, Флаш Гордон, Мики и Плуто, Незнани овез, Стари Жућа, Томаховек и прича у слиама Од Икара до ракете

Стопама Хемингвеја

на врх Килиманџара

Францускиња Ингрид Брега, млада болничарка, са пет својих другова пошла се 11. октобра 1955 године на највиши врх Килиманџара и Африке. Том приликом је ова мала експедиција провела неко време у једном од најпримитивнијих афричких племена, Масај, које живи на северу Танџанике. По повратку у Француску, млада болничарка је написала репортажу о овом узбудљивом путовању.

Личанствен приказ, но мени више није било ни до чега. Нос ми је крварио, а плућа као да су ми се цепала у комаде. Почела сам да пљујем крв.

Али, караван се не зауставља на путу.

На највишем врху Килиманџара налази се слећен костур једног леопарда, прочитала сам код Хемингвеја. И хтела сам сада да видим тај леопардов костур. Поред тога, ако издржим до врха заслужујем венац од невена, белог и ружичастог, који сада краси један од зидова моје собе.

Из одмаралишта Кибо кренули смо на последњи успон. Пошли смо у два часа ујутру. Падина се уздицала под углом од 40 — 50 степени. Хладноћа је пробијала до костију. Водич је с нама. Три корака напред, два натраг, и тако у бесконачност...

Једанаестог октобра, у 7,30 часова, нас четворо стигли смо на Гилменсов врх. Жерар и Клод ишли су први. Маланфан и Жан-Луј иду за нама. А ја полако напредујем с Мишелом, који на сваких десетак корака пада на земљу и повраћа.

Гледам Мишела, одлучујем се да пођем сама, а онда и ја падам и повраћам. Ово мучење траје два и по сата. Глава ми је празна, ноге као да у њима нема костију, руке неморно висе.

Клод и Жерар стигли су први на врх Килиманџара, затим Мишел, па ја. Био је то потпуно го и празан врх, а од леопардовог костура ни помена. Мало касније стиже и Жан-Луј. Маланфан се изгубио негде на путу. Кад смо се вратили до одмаралишта, скључили смо се пред нашим шатором. Не знам да ли смо спавали или смо били у несвестици. За то време Маланфан је лутао по кратеру као авет. Водич га је нашао после осам часова: изгледао је страшно измучен и бунцао је, помињући неке фантастичне ствари које је тобож открио на врху...

Пошто смо тако испунили први део нашег плана, пошли смо да остваримо други.

Наши пријатељи Масаји

Дивља, примитивна племена у Африци могу се избројати на прсте. Заинтересовали смо се прво за племе Вакамбас, али кад смо угледали његове припаднике, одевене у европску одела, како раде на плантажама, а само недељом облаче своју старинску ритуалну одећу да би пред туристима ипрати за напојницу, били смо веома разочарани.

Но, знали смо и за једно необично племе: Масај. О њему нам нису говорили домороци, већ ловци и авантуристи. Причали су нам да су Масаји горди и неприступачни, али да им може постати побратим онај ко лава убије копљем. Ми смо управо тако нешто и тражили. Старији су нам говорили да смо сунуше млади и неискусни и да нећемо моћи

да дођемо до њих, а ако и успемо да се можда више нећемо никад вратити. И поред свих тих прича, ми смо ипак кренули на пут.

Племена Масај живи на не-

плодној земљи на југу Кеније, односно на северу Танџанике. Њихово једино богатство је стока. Некада су били господари Африке. Још и данас се ниједно домородачко племе не усуђује да пређе границе њихове територије без пратње белаца и њихових пушака. А ми смо ипак постали њихови пријатељи мада ниједног лава нисмо убили копљем. Они су одмах осетили да долазимо без икаквих нападачких намера, па су нас тако и примили.

Брзо смо се спријатељили. Старешина села, по имену Енгутун, позајмљивао ми је чак наикит, огрлице и наручнице, да их носим преко дана, а увече ми их је узимао, јер су његове жене биле због тога љубоморне. Енгутун нам је замерао што, као и сви Европљани, имамо неугодан мирис и сматрао да је то због одеће која спречава да мирис коже изветри. А ми смо, опет, морали да се навикавамо на запах балега и животињске масти којом су заударали Масаји, јер се никад не перу, због недостатка воде. Док смо боравили код њих, прали смо руке на исти начин као и они: заvlaчили смо их у свежу, још топлу крављу балегу, затим их трљали црвеном прашином с тла, а онда брижљиво стругали кору која се од тога нахватала.

Енгутун је често делио с нама наше оброке. Увече, док смо седели крај ватре, која је палила да би се растерали зли духови, он нам је по читаве сате певао мелодије веома чудног ритма. Моји другови су били одушевљени: бележили су оригиналне песме племена Масај.

Да би нам показао колико нас цени, Енгутун нам је сваког дана доносио пуне посуде, такозване „кибују“. То су издубљене тикве пуне пића начињеног од млека, крви и воде. Ове посуде домороци сваког дана перу — крављом мокраћом! Кад вам понуде овај напитац, морате га узети ако не желите да увредите домаћина, па смо га тако и ми. Иако нам се гадало, пили смо сваког дана.

Једном ми је неколико жена донело на поклон пар изванредно лепих минђуша и скупочену огрлицу, али су захтевале да ми обрију главу и

пробуше уши, како би могле у њих да утакну минђуше у облику великих колутова који падају до рамена. Било ми је свеједно да ли ћу променити

изглед и пристала сам на ово „улепшавање“, али су ме другови спречили.

На крају ме је Енгутун запросио! Било ми је жао што сам му нанела бол одбивши његову понуду. А да сам пристала, подигла бих себи колибу исплетену од гранчица, заструту травом и покривену крављом балегом, на десној страни од колибе његове прве жене. Имала бих једном недељно да трагам за водом, да скупљам дрва за ватру, да шијем од крављих кожа себи, њему и нашој деци одећу и да на њу пришивам украсе од перли. Ако не бих имала деце, он би могао да ме врати моме оцу и да тражи отплату. Никад не бих смела да кувам за њега, јер је удата жена „нечиста“, па не сме чак ни да погледа месо које једу мушкарци, а које приправљају само младе девојке...

Данас сам опет на овом старом месту, у болници у Салпетријери, али моје мисли често одлутају далеко, нашим пријатељима из племена Масај с којима смо проживели пријатне и узбудљиве тренутке.

Обалски становници Кеније већ столетима су познати као неустрашиви ловци на ајкуле.

Иако скопчан са опасностима, лов на ајкуле доноси овим одважним људима знатну корист, јер се од уловљеног „тигра океана“ не одбацује готово ништа: месо се соли и суши, из јетре се цеди уље, од пераја се справља изврсна чорба, кожа се прерађује, па се чак и зubi могу употребити за разне украсе.

Последњих година лов на ајкуле је модернизован. Уместо мрежа плетених од памука, данас се у Кенији употребљавају мреже од најлона, које су знатно јаче, не труле и, обожене сивоцрвеном, готово су невидљиве кад се баце у море.

У водама крај обала Кеније најчешће се срећу риба-кеши и ајкула-тигар, али се у мрежама понекад нађу и китови-ајкуле. Тако је недавно у близини Малиндија уловљена једна мит-ајкула тешка преко 1700 килограма, највећа

ЛОВ на ајкуле у Кенији

„риба“ која је икад ухваћена у овим водама.

На горњој слици види се како рибари извлаче рибу-тестеру која није била у стању да пробије јаке најлонске мреже. Она је од врха свог тестерастог кљуна па до краја репа била дуга око 3 и по метра.

Средња слика приказује узнемирено море које захтева много вештине од ловаца ајкула на обалама Кеније. Овде се види како рибари крећу у лов на моторном чамцу.

На доњој слици приказано је мерење уловљене рибе-кешића.

Кенија се налази на источној обали Африке. Северни

део и унутрашњост махом су пусти, а јужни део богат је кишом, док је обала разуђена и погодна за изградњу лука. Иначе, у овом делу Африке има и доста планинских предела, савана и тропских шума. Уз обалу расту кокосове палме, поморанце, лимунови, банане, каучук, памук, кафа, кукуруз, шећерна трска, пшеница, бухач, чај, кедрар, камфорово дрво, бамбус, палирус, пиринач итд. У Кенији је развијено и сточарство, а земља је богата рудама. Кенија се налази под влашћу Енглеза. Њена површина износи око 580 квадратних километара, а на том простору живи око пет и по милиона становника. Главни град је Најроби, са око 120.000 становника.

КАКВЕ СУ ОВО ЖИВО- ТИЊЕ?

Добар део тела ове чудне рибе, која може да буде дуга и до четири метра, отпада на кљуно који има облик тестере. Живи у многим морима, али највише у водама око Јапана и Аустралије. Њена горња вилица издужена је у тестеру, широку око десетак сантиметара, а дугачку више од метра. На њој су израстли зуби који личе на зупце тестере. Том тестером она се брани од нападача, а њоме рије и по дну, тражећи морске лускарке, мекунце и друге сличне животиње.

Да ли можете да се сетите како се зове ова риба?

(Њена риба)

И ово је коза, али необична. Њен завичај је у Азији, и то Тибет. Али, људи су успели да је одгаје и у другим деловима света, нарочито у Француској. Длака јој је бела или жућкаста. Има две врсте влакна: дугачко и кратко. Кратка су влакна сјајна и врло мекана, па се могу одлично

употребити у индустрији (производња тканина специјалне врсте). Дугачка влакна употребљавају се за обичне тканине. Женке дају мање длаке него мужјаци, али је њихова длака бољег квалитета.

Можете ли се сетити како се зове ова коза која је толико важна за индустрију?

(То је кашмирска коза, а њена длака кашмирски вата)

ИСПИТ ИЗ БОТАНИКЕ

На нашем цртежу приказани су листови осам различитих врста биљака које сте толико пута видели. Да ли можете по њима да погодите које су то биљке? Да бисмо вам олакшали посао, наведићемо имена тих биљака поред сваког по азбучном реду, а ви их распоредите где ко, је спада. То су: артичока, бун-

дева, дан и ноћ, дуван, здравец, красуљак (бела рада), пасуљ и ружа.

Кад будете готови, проверите на нашем решењу да ли сте тачно одговорили:

(Решење: 1) ружа, 2) бундева, 3) артичока, 4) красуљак, 5) здравец, 6) пасуљ, 7) дан и ноћ, 8) дуван, 9) артичока.)

Све више становника на Земљи

Према најновијим подацима које су објавиле Уједињене нације, на Земљи има све више становника. Посао који захтева попис свег становништва веома је обиман и не може се вршити сваке године. Последњи, обављен средином 1956, показује да на Земљи живи 2 милијарде 737 милиона људи. Према овом попису, Европа је и даље најнасељенији континент: на једном квадратном километру живе 84 човека, док их је у Азији на истом простору свега 54. Највећи пораст становништва је на острвима Океаније — 2,3 про-

цента годишње. У Европи, не рачунајући Совјетски Савез, пораст становништва износи 0,8 процената годишње.

Због ауторитета...

Према најновијим прописима које је издало шведско Министарство просвете, учитељи и професори не смеју више да носе беретке, већ само шешире, а могу и да иду гологлави. Ако неко прекрши ову наредбу, биће одмах позван на дисциплинску одговорност. Сматра се да професори који носе беретке губе ауторитет код својих ђака, јер и они носе исте капе, па се на тај начин некако „изједначају“.

СВИ ИСТОВРЕМЕНО

У Француској је усавршен нов бежични телефонски систем. Захваљујући овом проналазку, сада је могуће да 125 лица у истој згради истовремено приме поруке без икаквих сметњи, ма у ком делу зграде се сваки од њих налази у том тренутку.

Искусни поморци то знају...

Искусни поморци знају да су ледени брегови много већи него што изгледају, јер им се знатан део — око осам деветина — налази под водом. Кад ледени брег носи у себи комаде стена, онда може да буде потопљен још већи део. Нека ледена брда на Антарктику достижу висину до 60 метара, а дужину и од преко 70 километара.

БЕЗ ОТАЏБИНЕ

Кад су се два млада Шпанца, Антонио Зунига и Хозе Легара, у Барселони ушнућали у један енглески брод и тамо сакрили, нису ни слутили да су својом лакомислености сами себе осудили да добар део, а можда и цео свој живот проведу на мору. Откривени су тек у близини енглеске обале. Пошто нису имали пасош нити икакве друге личне исправе, нису могли да изиђу на енглеско копно. У луци Илсвил пребачени су на брод „Хелемар“ на коме ће опловити око овета. Ниједна земља, чак ни њихова отаџбина, неће смети да их прими ако не буду у могућности да на неки начин прибаве личне исправе из свог завичаја. На броду ће морати да раде, али без плате, и добијаће само храну. Једно енглеско добротворно друштво дало им је одећу за неколико година.

Изненадно богатство

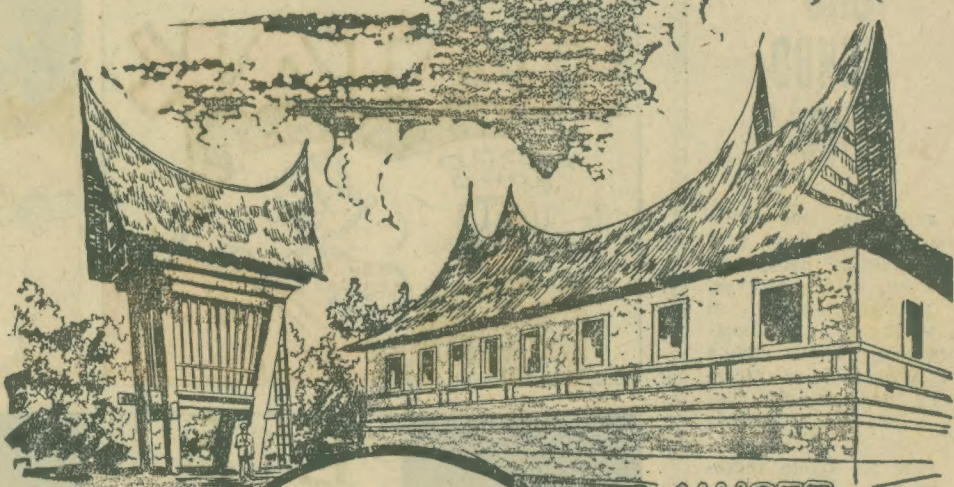
Кад је летос у Финској неки туриста свратио да се одмори у орозулој колиби једне сиромашне удовице, мајке седморо деце, поглед су му привукла стара писма и коверти којима је домаћица облепила напукле зидове. Његовом чуђењу није било краја кад је утврдио да су марке на ковертима веома старе и да представљају филателистичку реткост. Оне су недавно продате за око четири милиона динара. Овако изненадни добитак осигурао је мајци и њеној деци боље дане.

Ripley's

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

НАТТЕЖИ
ШЕШИРИ НА
СВЕТУ

ОГРОМНИ ШЕШИРИ КОЈЕ
НОСЕ МАНГАНДА ИГРАЧИ
У ИНДОКИНЕСКОЈ ПОКРАЈИНИ
ПАНГАЛЕ УКРАШЕНИ СУ СА
40 КИЛОГРАМА СРЕБРНОГ
НОВЦА
НИЈЕДАН ЧОВЕК НИЈЕ У СТАЊУ
ДА ИХ НОСИ ДУЖЕ ОД 2 МИНУТА

МНОГЕ
ЗГРАДЕ

У ИНДОНЕЗИЈИ ИМА
ЈУ ОБЛИК СТАРИН-
СКИХ РАТНИХ БРОДО-
ВА. ОБИЧАЈ ПОДИЗА-
ЊА ОВАКВИХ ЗГРАДА
НАСТАО ЈЕ ПРЕ 400
ГОДИНА КАД СУ ФРАН-
ЦУСКА И ПОРТУГАЛ-
СКА РАТНА ФЛОТА
ЗАУЗЕЛЕ ОДРВНО
СУМАТРУ

ЖИВИ СПОМЕНИК

ЈЕДНО ЦИНОВСКО ДРВО-ПЛУТ-
ЊАК И ДАНАС ЈЕ ЈЕДИНИ
СПОМЕНИК НА ГРОВУ РИЧАРДА
ТОРТОНА, САПУТНИКА ПОЗНАТОГ
ИСТРАЖИВАЧА ЛИВИНГТОНА
КОЈИ ЈЕ УМРО У АФРИЦИ
1863 ГОДИНЕ

НЕЖНА ПРАСАД

У БЛИЗИНИ БЛАУБОЈРЕНА, У
НЕМАЧКОЈ,
НАЛАЗЕ СЕ ДВЕ СТЕНЕ ЧИЈИ
ОБЛИК ПОТВРЂА НА ДВА ПРА-
СЕТА КОЈА СЕ ЛУБЕ

ТОМАС
БРЕДБЕРИ

ИЗ СЕДЛВОРТА
У ЕНГЛЕСКОЈ,
ПУНЕ 82 ГОДИНЕ
ТЕРАО ЈЕ СВОЈЕ
ВОЛОВЕ НА
ГОДИШЊИ САЗАМ
У ОБЛИЖЊИ
ГРАД МАРГДЕН

"ДЕНДИ"

ПЛОВАН КЕНИ
ЛЕТЕМА ИЗ ДАНЛЕПА
(КАД), КОЈИ ЈЕ НА СВЕТОМ
ОКЕАНУ БЕЗ ПЛОВНИХ КОЖИЦА
НА НОГАМА, НАУЧИО ЈЕ ДА
ПЛИВА СА ГУМЕНИМ
ПЕРАДИМА

Шампиони на чуду од
бицикла

Пишући о бициклизму, који је тек био у повоју, листо-
ви с краја прошлог века ни-
су пропуштали прилику да
помену "светског првака" у
овој грани спорта Артура Ав-
густа Цимермана, победни-
ка на шампионату одржаном
1893 у Чикагу. У Европи по-
знат под називом "летели А-
мериканац", Цимерман је био
заиста интересантна личност.
На тркама се појављивао бес-
прекорно одевен: с цилин-
дром, белим рукавицама и ла-
кованим ципелама. За дана-
шње појмове мало чудна
спортска опрема!

Но, и поред званичног при-
знања од стране хроничара
бициклизма, Цимерман није
био први светски шампион.
Јер, пре такмичења у Чикагу
Енглези су организовали, три
године узастопно, светско пр-
венство у Лајчестру. Још
1884 оно је дало првог свет-
ског првака, Француза Фре-
дерика де Сиврија, који је по-
бедио своје противнике у тр-
ци на 80 километара. То је
констатовано и у специјалној
повељи која је предата по-
беднику.

Де Сиври је био бицикли-
ста другог кова него Цимер-
ман. Код њега није било ни
трага од Америчанчеве еле-
ганције. Такмичио се у лаким
ципелама, с вуленим гаћица-
ма које су му допирале до ко-
лена и с бером на глави.
Око груди имао је узану ма-
јицу на којој су звезде ме-
даље задобијене на ранијим
тркама.

Исте године кад је у Лај-
честру освојио првенство све-
та, Де Сиври је учествовао и
на Међународној бицикли-
стичкој трци у Торину. Трка
је приређена на Тргу Андреа
Дорија, на кружној стази у
укупној дужини од 12 киломе-
тара. Победнику је била од-
ређена награда од хиљаду ли-
ра, у оно време замашна су-
ма. Али, то није био Де Сив-
ри, који је на опште изнена-
ђење стигао тек трећи, иза
Енглеца Данкана и свог зем-
љака Меденкеа.

За разлику од Цимермана,
који је првенство освојио на
бициклу сличном данашњима,
Де Сиври је возио једну са-
вим другачију нараву. Пред-
њи точак његовог бицикла
био је висок готово колико
човек нормалног раста, а зад-
њи веома мали, изнад кога се
налазила папучица за пења-
ње. Кад би хтео да се попне
тркач је морао да узме залет,
затим би ставио једну ногу
на папучицу и акробатским
скоком виноу се у седло, ко-
је се налазило изнад великог
точка. Вожња на оваквом би-
циклу била је неугодна и о-
пасна. Точкови нису имали гу-
ма, па су отскакали по не-
равном путу, тако да је во-
зач имао мук да се одржи у
седлу. А пад са такве висине
могао је бити катастрофалан.
Зато је свака трка представ-
љала авантуру, такође став-
љање живота на коцку, што
је оправдавало онај низ меда-
ља на грудима Де Сиврија и
осталих тадашњих бицикли-
ста.

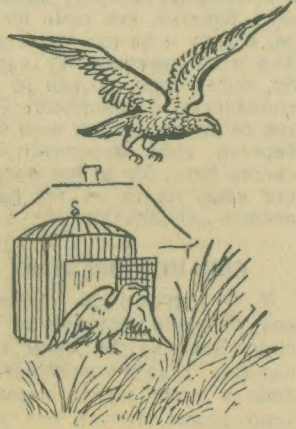
На ипак, и на оваквом чуду
од бицикла светски шампио-
ни од пре 70 година бележи-
ли су резултате због којих не
би имали разлога да црвене
пред данашњим мајсторима
стазе. Брзина од 25 киломе-
тара на сат, коју су не ретко
постизали, може се сматрати
заиста врлоглавом.

Два орла Шумске оомаштражице

У башти скромне кућице ста-
рог молдавског рибара био је
обешен кавез са два млада ор-
ла. Домаћин је причао посети-
оцима како је до њих дошао:
дечаци су их нашли у трсци, у
једном гнезду. Још нису могли
да лете. Али, брзо су напредо-
вали јер су јели све што им се
давало. Један од орлова, при-
ликом хватања, био је повре-
ђен у крило и његов брат му
је често отимао храну.

Једном је домаћин заборавио
да затвори кавез. Здравни
орао с муком се подигао у
ваздух и лагано полетео пре-
ма Дњестру. Но, његова сла-
бачка крила нису могла дуго
да га носе и он се морао спу-
стити већ после два киломе-
тра, у трску. Други није могао
да узлети, па је скакутао по
башти. Овога је било лако у-
хватити и поново ставити у
кавез. Он је сад био сам и ри-
бач коју су му давали за храну
јео је колико је хтео и брзо
јачао.

После два дана рибари су од
беглог орла нашли где раши-
рених крила виси на трсци, не
дотичући земљу, и вратили га
сопственику. Али, кад га је о-
вај ставио у кавез, догодило
се оно што нико није очеки-
вао. Орао који је сам живео у
кавезу налетео је на свог бра-
та и, уз дивљи крик, шчепао
га канџама и почео ударати

кљуном. Док је рибар спео
да се снаје и отвори кавез, о-
рао-бегунац био је већ мртав.

Познато је да шуме често опрадају од пожара, који у
неким пределима света могу бити катастрофални, јер том
приликом вапра ширења огромне комплексе шума. Понекад
су људи беспомоћни, али ако се вапра на време примети —
штета може бити мања. Због тога се у околини шума по-
стављају стражари који седе на високим ооматрачницама.
На слици се види једна таква ооматрачница на Смиљском
Брду, на босанској планини Звијезди, чији је највиши врх
Загред (1381 м).

филателија у свету

Од појаве прве поштанске марке (6 маја 1840) до данас
издато је 108.237 различитих врста поштанских марка.

Још само Арктик, Антарктик и нека слабо насељена остр-
ва не издају своје марке.

Рачуна се да данас у свету има око 30 милиона фила-
телиста.

Бучни акорди „Симфоније изненађења“ пробудили би и најтврђег спавача. У горњем десном углу: мотив из поменуте симфоније

Дело Јозефа Хајдна је веома обимно. Оно у историји музике означава читаву једну епоху, између Баха и Бетовена. Одликује се љупкошћу, елеганцијом и оном природном снагом која се напаја на извору народне музике. У оркестрацији Хајдн је први који је употребио различите инструменте према њиховој природи и карактеру. Његова велика оригиналност је у томе што је коначно установио симфониски жанр, у чему је извршио снажан утицај на доцнији развој немачке музике, посебно на Моцарта и Бетовена.

Хајдн је компоновао око 700 дела; од тога преко 100 симфонија, 77 гудачких квартета, 39 соната за клавир и 4 за виолу, 29 клавирских концерата, 11 концерата за виолу и 6 за виолончело итд. Од композиција вокалне музике истичу се ораторијуми „Стварање света“ и „Годишња доба“.

Последњег дана марта, године 1732, у малом граду Рорау у Доњој Аустрији, један човек чији је посао био да прав и поправља кола, певао је из свег гласа док је радио. Је-

били сина. Дајемо му име Јозеф.

И поред тога што Матија није знао ноте, он је веома радо свирао на харфи и певао. Али, он тога јутра није могао ни да сања да ће његов мали син имати доцније великог утицаја на музичке ствараоце свога доба, као и на оне који ће доћи после њега.

Кад је Јозефу било шест година један његов рођак из оближњег града Хајнбурга дошао је да би у Рорау одржао концерт. То је оставило тако дубок утисак на малу Матију да је одмах сам направио „виолу“ и „гудало“ и по цео дан „свирао“ подражавајући свог рођака Франка.

— Матија, — рече Франк, који је иначе био управник школе у Хајнбургу — Јозеф има диван глас. Пусту га да пође са мном. Моћи ће да похађа моју школу.

— Оче, да ли бих могао да идем? — молио је мати Јозеф.

— Не тако брзо, ти си још мали, — одговорио је отац. Па ипак, те ноћи Матија је са својом женом дуго разговарао о малом Јозефу. Они су имали још деце, а у њиховом градићу није било школе. Ако Јозеф остане ту, постаће колар. А када би отишао рођаку Франку... могао би једног дана да постане музичар... — маштали су родитељи.

Убрзо затим Матија је повео свог сина у Хајнбург.

Када му је било осам година, Јозеф је постао члан хора у бечкој катедри св. Стефана.

Закон недеље

У Немачкој је још на снази закон, по коме је мужевима забрањено да туку своје жене. Необичнија од овог закона је казна предвиђена за овакав прекршај. Муж-губијан осуђује се на казну затвора коју издржава само од суботе увече до понедељка ујутро, кад се пушта на слободу да би могао да се јави на дужност.

РЕКОРД У ПОШУМЉАВАЊУ

У Сједињеним Америчким Државама постављен је један нов рекорд — у пошумљавању оголеог земљишта. У прошлој години тамо је засађена готово једна милијарда разних дрвећа.

СВАКЕ ГОДИНЕ МИЛИОНИ ТОНА РИБЕ

Улов рибе повећава се из године у годину. Последњи статистички подаци показују да се сада лови просечно 30 милиона тона рибе годишње.

„ГЛАС“ ГАЛАКСИЈЕ

У америчким лабораторијама извршене су пробе с једним апаратом који омогућује човеку да „чује“ радијацију из водоничних облака у галаксијама, до којих досад није „допир“ ниједан инструмент.

Био је још мали, али се ипак трудио да отпева тачно сваку ноту. И он је, према обичају да чланови хора носе беле перике, добио једну и трудио се да буде уредан и чист, како га је мајка учила. Нажалост, рођакова жена није у том погледу била баш савесна, па су убрзо његова одела постала изгужвана и прљава.

Рођак Франк, као и сви „педагози“ онога времена, сматрао је да батине помажу учењу. Тако је, и поред прилежног рада, Јозеф редовно добијао батине. Само у ретким слободним часовима он је могао да свира својим друговима. И то му је била највећа радост.

Хор катедра св. Стефана често је позиван да пева у другим црквама или на банкетима које су приређивали ондашњи племићи. Ово је значило нешто више пара за младе певаче са малим платама, а уз то и богат оброк, што иначе нису имали често.

Једном приликом је царица Марија Терезија позвала хор да пева у дворцу Шенбрун. Једно крило зграде још није било довршено и уз зид су биле постављене скеље. Јозеф и његови другови почели су да се пењу уз њих. Изненада се царица појавила на прозору и, угледавши дечаке, узвикнула: — Ко је онај на врху? Позовите га одмах да сиђе, и нека добије прописне батине за несташлук!

У трен ока диригент хора је извршио наређење. Дечак на врху скеле био је Јозеф Хајдн.

Много касније, када је Марија Терезија већ била у годинама, Хајдн ју је једном посетио на овај случај.

— Срећна сам што је то имао добрих последица за вас, — рекла је задовољно царица.

Хајдн је провео девет година као члан катедра св. Стефана. За то време он је имао прилике да учи да свира на харпсихорду,

виолини и оргуљама, али због других послова ниједно није добро научио. Највише је волео компоновање, али је имао свега два часа недељно из тог предмета. Толико га је оно интересовало да је од оца, на које је знао да тешко живи, тражио новац за куповину две књиге у којима се говорило о компоновању. Свако парче хартије које му је долазило до руке мали Јозеф је склањао у своју свеску и касније испуњавао нотама. Једном га је диригент хора затекао како нешто пише и запитан га што то ради.

— Компонујем мису у два наест делова, — одговори Јозеф.

— У два наест! — запрести се диригент. — Зашто не почнеш с нечим краћим?

То је био Хајдну једини савет из компоновања.

Када је Хајдну било седамнаест година, глас је почео да му се мења. Говорили су да пева као гавран. Међутим, то није био и стварни разлог што је изгубио место у хору, него „преступ“ што је за време процесије исекао макама перуку дечака који је ишао испред њега. И не само да је избачен из хора, него је добио и батине.

Хајдну није остајало ништа друго него да даје часове.

Али, то је доносило мали приход: и поред тога што је савесно радио, учио себе и друге, често је трпео глад и хладноћу. У то време он компоновао музику за један комад. Овај рад му је донео место диригента приватног оркестра принца Паула Естерхазија, и ту остаје читаве три деценије, све до 1790 године.

Једног дана су се чланови оркестра пожалили Хајдну да већ дуго нису имали одсуство, и да би желели да се врате у Беч, где су живеле њихове породице.

— Не знам шта бих могао да учиним, — рече он после дужег размишљања — али видећу.

Следеће вечери Хајдн је дириговао оркестром на концерту, чији је завршни део назвао „симфонија“. Музика је починала у брзом темпу, а затим се постепено успоравала. Један по један члан оркестра чим би завршио своју партитуру не чекајући остале, узимао је свој инструмент у једну руку, а у другу своју свећу са пулта и напуштао бину. На крају је диригент остао сам...

Јозеф Хајдн је потом пришао принцу да се извини због приређене шале. Овај се убрзо смирио и смејући се рекао: — Разумео сам шта ово треба да значи. Сутра ће ови људи поћи са мном у Беч да би видели своје породице.

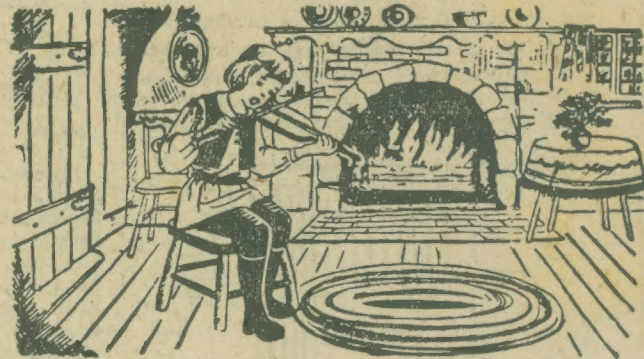
То музичко дело је данас познато под именом „Опростителна симфонија“.

Временом је Хајдн постао славни музичар. У Бечу се упо-

људи тога доба. Баш ту је, 1792 године, први пут пред публиком изведена његова „Симфонија изненађења“. И то је била једна од Хајднових шала, коју он објашњава овако:

Једном му је неки пријатељ причао о „љубитељима музике“ који су за време концерта спавали. И Хајдн је смислио освету: компоновање музике да тече прво смерно и тихо, како би присутне успавала, а после ће да „засвира“ бучно и да их све пробуди. Тако је и било. Током става анданте музика је блага као успаванка. А тада, одједном долази „изненађење“ — музика оживљава до те мере да би пробудила и оне који спавају „мртвим сном“.

У малом месту Рорау, Хајдну је подигнута статуа у непосредној близини коларске рад-

Он је сам себи направио „виолу“ и уживао у „свири“

знао са Моцартом и они су убрзо постали добри пријатељи. Моцарт је често говорио за Хајдну да је „највећи композитор на свету“, а прозвао га је „тата Хајдн“, и то му је остао сталан надимак.

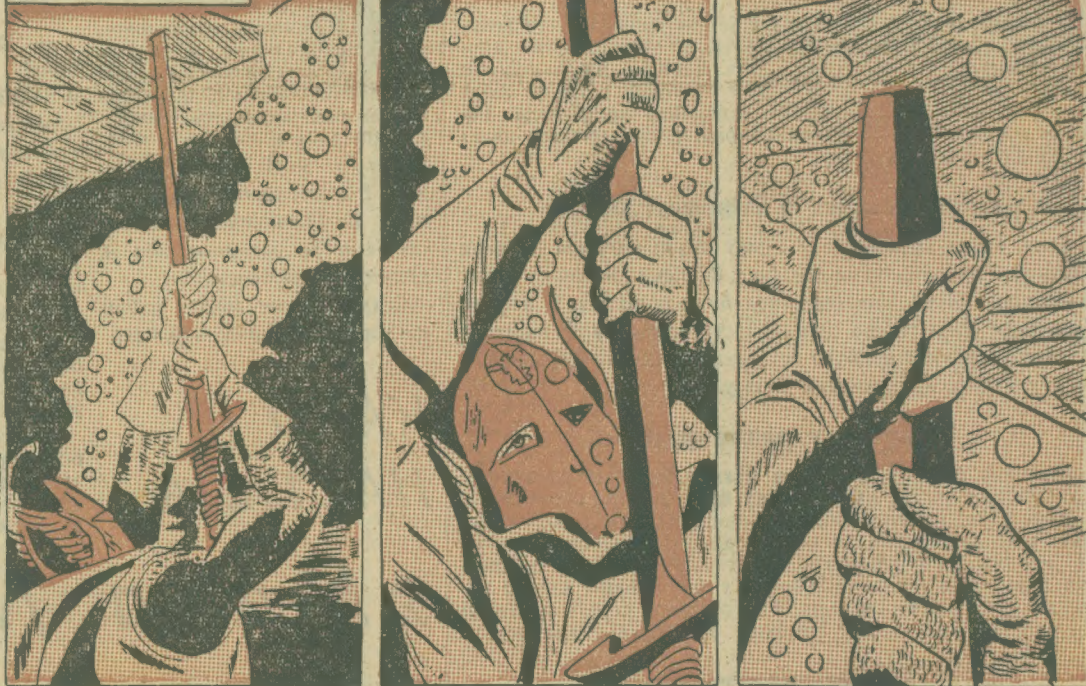
Хајдн је ишао два пута у Лондон да диригује оркестром који су свирали његова дела. Тамо је имао прилике да се упозна са много знаменитих

диониче његова оца. На дан откривања споменика, велики композитор посетио је свој дом и том приликом одао пошту и захватио се свима који су му омогућили да постане оно што је. У току свог стварања, Хајдн је компоновао многа дела: ораторијуме, сонате, а пре свега симфоније по којима је и данас познат под именом „Отац симфоније“.

НЕ ЗНАНИ

ВИТЕЗ

ПОСЛЕДЊИМ ОСТАЦИМА СНАГЕ, НЕЗНАНИ ВИТЕЗ СТАО ЈЕ ДА СЕ УСПИ-

ПРОШЛА ЈЕ ЧИНИЛО МУ СЕ, ЧИТАВА ВЕЧНОСТ ПРЕ НО ШТО ЈЕ УСПЕО ДА СЕ ДОЧЕПА ИВИЦЕ МОСТА...

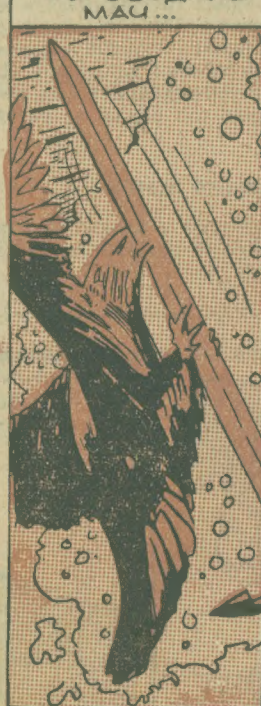

МОЈ МАЧ, СОКОЛЕ, МОЈ МАЧ!

ИЗВЕЖБАНИ СОКО СТРОМГЛАВИО СЕ У ВОДУ...

ЊЕГОВЕ СНАЖНЕ КАНЈЕ БРЗО СУ ОСЛОБОДИЛЕ МАЧ...

ПОСЛЕ НЕКОЛИКО ТРЕНУТАКА, МАЧ ЈЕ БИО У РУЦИ НЕЗНАНОГ ВИТЕЗА...

УВАЛАТИ, СОКОЛЕ! САД НАПРЕДУ СУДРЕТ НОВОЗАМЦИ КОЈУ НАМ ЈЕ СПРЕМИО СЕД ЕДВИН!

НАСТАВИЋЕ СЕ

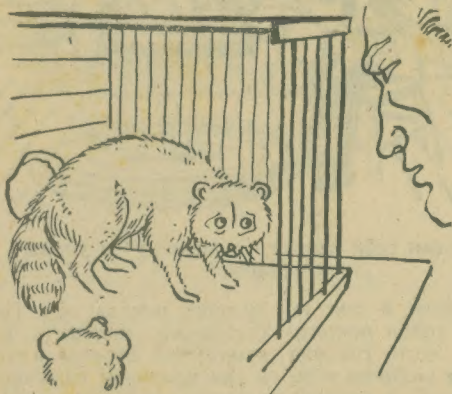

Амерички природњак Мери Диву сакупила је читаву збирку кратких, занимљивих и истинитих прича из животињског царства, записујући их истог дана кад би их чула од очевидца. Из те своје збирке, коју је назвала „За боље разумевање животиња“, објавила је досад само поједине одломке.

Лукави ракуни

Уловио сам једном два млада ракуна и затворио их у дрвени кавез. После неколико дана, ја сам без по муке распознавао ова два по спољашности иначе сасвим истоветна брата. Један од њих био је поверљив, док други, плашљивији, никад није напуштао свој угао. Кад бих им доносио храну, прилазио би да ме поздрави само први.

Једног јутра затекао сам кавез — празан. У оном углу из кога се „плашљиви“ ракун никад није мицао зјапила је велика рупа. Немам другог објашњења: план „завере“ браћа су лукаво смислили. Док ме је један кад бих донео храну, завањао сво-

јом умиљатошћу, други је, тобож плашљиво, седео у углу и својим телом заклањао трагове ноћног заједничког рада.

„Операција карибу“

За време мог отслужења рока у каналској авијацији, добили смо једног дана налог да почнемо „операцију карибу“. Наиме, за време оштрих зима северноамерички

ЗАПИСИ ПРИРОДЊАКА

јелен карибу тешко долази до хране и због тога се, у великим стадама, повлачи према југу. „Операција карибу“ састојала се у томе да се стада нађу и да им се из авиона баца сено.

На неких 650 километара северно од Винипега открили смо велико стадо јелена. Многе животиње лежале су на снегу, очигледно сувише слабе да би могле стајати. Кад смо бацили бале са сеном, нису чак ни покушале да се подигну и да се до њега довуку. Док смо нашим авионом кружили изнад њих, угледали смо необичан приказ: неколико најснажнијих карибуа дошло је до сена, ишчупали зубима велике нарамке и положили их пред своју немоћну сабраћу — пре но што су сами окусили иједан залагај.

Брижна мајка

У пролеће, пре две године, открили смо да један лисицији пар има јазбину крај обале потока на другој страни долине у којој се налазио и наш дом. Пар је имао троје младих.

Једне вечери посматрали смо — то смо иначе често чинили — лисице кроз доглед и видели како мајка, носећи у зубима једно од младих, иде према потоку. Држећи високо главу, прешла је поток и спустила младунче у природни заклон

испод испупчења на једној стени, и то далеко од потока, на нашој страни долине. „Шетњу“ је поновила још два пута и сваки пут би пренела преко потока по једно младунче.

Ускоро смо нашли објашњење за ово њено необично понашање. Још исте ноћи разбеснело се невреме с провалом облака и читав нижи део долине био је поплавлjen. Да лисица није „преселила“ своје младе, сви би се подавили. После неколико дана вода се повукла и лисиција породица вратила се у стару јазбину.

Још два пута у току тог пролећа лисица је преносила своју децу на нашу страну долине и оба пута се њена јазбина у року од највише дванаест часова нашла поново под водом.

Довиљива лисица

За време једног лова избио сам на узвишину с које се отварао поглед на велику ливаду подељену навоје дугачком живом оградом. На десном делу ливаде пасло је стадо оваца.

Изненада, зачуо се лавез паса и ја спазих како једна лисица претрчава преко левог дела ливаде. Тек што је нестала у живици, кад на ливаду избише пси који су је гонили по трагу.

Погледом потражили лисицу и, на своје огромно чуђење, угледах је како, као ка-

кав цокеј, „језди“ на леђима једне овце преко десне половине ливаде. Кад је стигла до њеног краја, скочила је са овце и нестала у шипражју. То је било сасвим довољно да збуни псе и да им заматне траг. Видео сам их како се гурају и збуњено њушкају по земљи, вероватно баш на оном месту где је лисица скочила на свог белоруног „парипа“.

Сналажљиви прериски пас

Тог хладног зимског дана, после јаке снежне буре, успињао сам се с крљама на ногама уз падину једног брда у Британској Колумбији. Погледавши наниже према долини, угледао сам једног старог прериског пса који се с муком пробијао кроз снег, застајући после свака три-четири корака да би предахнуо. Изненада, наћулио је уши и стао да њушка, окренувши се на ону страну с које је дувао ветар. Нешто касније појавише се три јелена која су ишла право према старом псу. На то се он приби трбухом уз снег, да га не би спазили, и чим су јелени прошли крај њега он се диже и крете за њима.

Кад су стигли на врх брда, прериски пас крете на једну, а јелени на другу страну. Мислим да нећу погрешити ако кажем да је стари лукавац само то и желео: да стигне на врх брда, где снег није био дубок јер га је ветар односио. А да би себи олакшао успињање, пустио је да му јелени прте пут.

Ера робота

После трговачких компанија које све више, уместо великог броја службеника, уводе роботе, и осигуравајућа друштва почела су да се служе њима. Тако је једно познато америчко друштво набавило робот ИБМ-705 који за десет дана може да припреми 200.000 исписаних признаница. Раније је особљу које је обављало овај посао требало десет недеља да то доведе у ред.

Туристички град у близини Каира

Једна група архитеката у Каиру прави пројекте за нови туристички град који ће се подићи у близини Мемфиса и пирамида код Гизеа. Кад овај град буде подигнут, у његове музеје биће пренете све драгоцености нађене у Тутанкамоновој гробници, као и други историски предмети који се сад чувају у каирском Државном музеју.

Укуси су различити

Атлетика је одавно добила назив „краљице спорта“, јер по лепоти заиста нема премца међу другим спортовима. Па ипак, атлетска такмичења не привлаче никад много публике. Тако је недавно на међународном првенству у кросу које је одржано у енглеском граду Кардифу било продато свега тридесетак улазница. Готово у исто време, сусрет између женских екипа Енглеске и Шкотске у хокеју на трави привукао је на стадион у Вемблију око 50.000 гледалаца.

Добила крила...

Авиони с нарочитим уређајима, који су летели на 4.000 метара висине између Кијева и Одесе, примали су телевизијски пренос из Букурешта и одмах га пребацивали на мрежу совјетске телевизије. После овог пробног покушаја, совјетски стручњаци изјавили су да покретне станице у висини имају преимућство над релеема изграђеним на земљи. Инжењери сматрају да ће вештачки сателити постати телевизијски релееи будућности и да ће преко њих све земље на свету одржавати везу.

Подземно море

Совјетски геолози открили су у Казахстану пространо подземно море слатке воде које се простира на површини од 190.000 квадратних километара.

Леонардо да Винчи је неколико година живео у Орвијету, Перузи и другим градовима Италије где је правио прекарне фонтане. После завршених послова вратио се у Флоренцу где је по заповести Чезара Борџије требало да изради план за један пловни канал. Он је и то остварио, али је запоставио сликарство.

Седећи једног дана с неким својим пријатељима — флорен-

КАКО ЈЕ НАСТАЛА »МОНА ЛИЗА«

тинским сликарима, Леонардо се одушевио и рекао:

— Сутра ћу почети да радим портрет прве лепе Флорентинке коју ћу срећу срећу на улици.

И заиста, већ ујутру пошао је с пуно жаром да трага улицама Флоренце. Али, није успео да пронађе оно што је желео. Мислио је да лепе Флорентинке још спавају, па је пошао натраг. На путу ка кући, једна рука се спустила на његово раме. То је био Антонио Берардини, уметников стари пријатељ. Крај њега је стајала једна лепа жена.

— Моја кћи Лиза, — претставио ју је Берардини.

— Прекрасна девојка! — узвикнуо је Леонардо. — Чудне и загонетне очи! И каква божанствен осмех!

— Али моја лепотица је уда-та, — прекинуо га је старац. Она је супруга Франческа да Бартоломеа дел Ценоби дел Ђокондо. Име му је дуго, па га Флорентинци зову Ђокондо, а моју кћи Ђоконда.

— Лепота твоје кћери и њен осмех не смеју да умру. Ја ћу да насликам Ђоконду, — рекао је Леонардо.

Пристанак младе жене није био довољан. Њен муж је био веома строг, чак и свиреп, и није волео да се она сусреће с другим мушкарцима. После

дугих наваљивања и нагађања, најзад је пристао да Леонардо изради портрет његове жене, али под условом да за све време позирања крај ње буде и њен отац.

Читава Флоренца је пратила израду портрета, а Леонардови пријатељи и поштоваоци посећивали су његов атеље да би се дивили прекрасној слици.

Тако је, сасвим случајно, Леонардо да Винчи израдио своју најпознатију слику — Мона Лизу или Ђоконду, која сада краси музеј у Лувру.

Бојење живог стабла

Украјински агроном М. Молотко боји дрво пре но што се стабло посече. Пошто убризга нарочити раствор, сок га, у року од десет дана, разнесе кроз дрвену масу. Тако, кад се букви убризга сулфат бакра, дрво прими сатинирану кестењасту боју. Од сулфата гвожђа дрво добија боју сличну челику, а од хлорида бакра буква постаје седефаста. Предмети уметничке столарије израђени од овакве буковине изгледају лепше него да су од ораховине, која је, као што знамо, знатно скупља.

Ајнштајн не уме да броји

Велики математичар Ајнштајн волео је да свира на виолини. С времена на време у његову кућу је долазило познати пијаниста Шенел да га прати, али се чешће догађало да му пребаци што се не држи такта.

— Није чудо што грешите, — рече једног дана Шенел творцу теорије релативитета. — Ви не знате поштено да бројите ни до четири!

„Револуционарни генератор“

Професори Хатсупулос и Кеј са Технолошког института у Масачусетсу патентирали су термоелектрични генератор који топлоту непосредно претвара у електричну струју. Рад генератора се заснива на електричном струјању између двеју металних плоча, међусобно удаљених 0,3 милиметра, од којих се једна загрева на 450 а друга на 1.000 степени, што омогућује претварање 12 одсто топлотне енергије у електричну. Када генератор буде усавршен, користан učinак поће се на 30 одсто, што значи да ће бити 30 пута економичнији од парне машине. Иначе, за његов рад може се употребити свака топлотна енергија.

Нови зуби у деветој деценији

Сиромашна Ђулија Капелини из Пистоје, у Италији, која је недавно напунила 83 године, имала је одличан апетит и никад није боловала. Њена једина несрећа била је у томе што је изгубила све зубе, а није имала новца да набави протежу. Једног дана старица је осетила бол у горњој и доњој вилицы и кад је после десетак дана погледала у огледало доживела је не мало изненађење: нови, бели зуби појавили су јој се на ивици десни. Досад је Ђулија добила два секутића и два кутњака.

ПРОЈЕКТ МОСТА ПРЕКО ГИБРАЛТАРА

Познати инжењер и конструктор мостова Шпанац Алфонсо Пена Биф завршио је пројекат моста који треба да везује Европу са Африком изнад „Гибралтарског Мореуза“. Мост ће бити дуг 20 километара а широк 30 метара. Средином ће се протезати пут за све врсте возила, са стране два тротоара, као и две железничке пруге дуплог колосека. Мост ће полазити од места Бала у Шпанији, а завршаваће се на територији Марока, десетак километара источно од Тангера.

ГОЛУБ КАО ПУТНИК

У листи редовних путника на луксузном прекоокеанском броду „Христифор Колумбо“, који је пре неких дана пристао у Напуљу, заведен је и један голуб писмоноша. Посустао од дуга пута, он је слетео на катарку брода и мирно допустио да га ухвати. Капетан је одмах упутио паробродској агенцији у Њујорку телеграм са шифром распознавања голуба, а она је обавестила сопственика. Џозефа Сурко из Њу Џерсија. У повратку брод ће пренети голуба у Америку, опет као редовног путника.

ПАПАГАЈ И ТЕЛЕФОН

Кроз отворен прозор, у стан једног радника у Лондону улетео је једног дана папагај. Радник се много обрадовао госту и купио за њега леп кавез. Али, приметно је да птица често крешти и понавља исте речи: „Реноу 2961“ и он дође на мисао да је ово можда телефонски број бившег папагајевог власника. То се показало тачно, јер кад је позвао тај број, с друге стране жице јавио се прави газда.

НАЈЧУВЕНИЈИ ПОНИЈИ

На Шепландским Острвима, крај обале Шкотске, налазе се још од давнина највећа и најпознатија гајалишта понија, малих коња који су овуда у свету необично омиљени. Неколико стотина већ деца се одушевљавају њима било да их јашу или преку у малене кочице.

Американци су покушавали пре више од четири деценије да негде у Тексасу одгаје ову врсту коња, али им то није успело. Током година ти амерички пони достигали су узраст обичних коња тако да је најзад напуштен труд око тога. У Београду је пре тридесетак година један београдски адвокат имао пар понија које је био набавио из Енглеске.

СВИ СУ БИЛИ

Кад путник стигне у Мијами, у Флориди, на улазу у град изненадиће га опромна табла на којој пише: „Јар-клуб ће исплатити хиљаду долара свакоме ко пронађе макар једног од славних људи Америке двадесетог века који није био у Мијамију.“

МОЖДА БИ ПОВЕРОВАЛИ, АЛИ...

Због чудне страсти да окупља најразличитије врсте кључева, од обичних до најкомпликованијих, Томас Патрик Марфи постао је сумњив властима — да се бави крађама, односно отварањем туђих станова. Приликом претреса, полиција је у његовој кући, негде на периферији Њујорка, пронашла ни мање ни више него пет хиљада разних кључева. Марфијевој изјави „да је најстрашнији и највећи колекционар кључева на свету“ још би се и поверовало да пре десетак година није био осуђиван због крађа.

ЊИХ ЈЕ НАЈМАЊЕ

Специјална служба Уједињених нација прикупила је податке из 42 земље о случајевима давлeња за време купања у рекама и мору у току прошле године, на основу којих је закључено да су жртве ових давлeња највише (73,7 одсто) деца између 13 и 17 година. Жене, а нарочито младе девојке, најмање страдају на овај начин.

ПО ВОЉИ

Пре кратког времена надлежне власти у САД донеле су одлуку да се грађанима дозволи да на своје пасоше, личне карте и друге исправе стављају, ако хоће, фотографију у боји.

Због тога је сада настала права трка за снимцима у боји, којима многи желе да замене оне црно-беле на досадашњим исправама.

ДОВОЉНИ МУЧЕНИЦИ

Младе Енглескиње Норис Литл и Ирис Грој свакако су највећи добровољни мученици на свету. У току прошле године коњи су их 22 пута вукли у галопу по земљи везане за косу, 12 пута су претрпеле „смртоносне“ убоде ножевима, 17 пута су „задављене“ и девет пута „утопљене“. Оне ипак нису нимало незадовољне својом судбином, чак са великим задовољством обављају овај свој чудни занат.

Уствари, ове две девојке служе као модели фотографија за књиге из „дирне серије“ и сниматељима за филмове страве и ужаса. Оне много више воле када их „убијају“ него када их живе „муче“. У првом случају све се састоји само у вештој фотомонтажи, док у другом стварно трпе, јер их вуку за косу или бацају с велике висине у мрежу да би им се на лицу што изразитије огртао израз бола и страха.

Стари писци, већином историчари, али и други, помињу многе појаве на небу, нарочито оне које су им по нечему изгледале значајне, необичне или ретке, па зато скретале пажњу на себе. Понекад је празноврни страх да од тих појава зависи људска судбина био узрок што су оне пажљиво посматране и брижљиво бележене. Између осталих, стари писци најчешће помињу помрачење Сунца и Месеца, комете, болиде и метеорите, па каткад и поларну светлост.

Ови описи небеских појава били су нестручни, нису казивали оно што је битно, а није било ни инструментална помоћу којих би биле тачније утврђене. Но, и поред тога, у нај-

пурни да је то била нека комета. Нису, истина, познате комете овако јакосјаја, те би се по томе могло помишљати на болид, али пошто он прелети преко неба за неколико секунди, а сјај се видео више ноћи, то ни он не долази у обзир. Сигурније изгледа да се на комету односи друга појава о којој говори исти писац: испред флоте коринтског војводе Тимолеона, која је једрила ка Сицилији, сваке ноћи појављивала се на небу једна запаљена буктиња, све док бродови не приспеше у луку.

Један податак из кинеских извора гласи: „Ханг-Чин Ти ступи на престо Кине у 26-ој години четвртог циклуса (14 година пре наше ере), а у 28-ој години његове владе виђено је како је једна звезда нестала и распала се у врло ситну кишу“. Највероватније изгледа да је то био болид

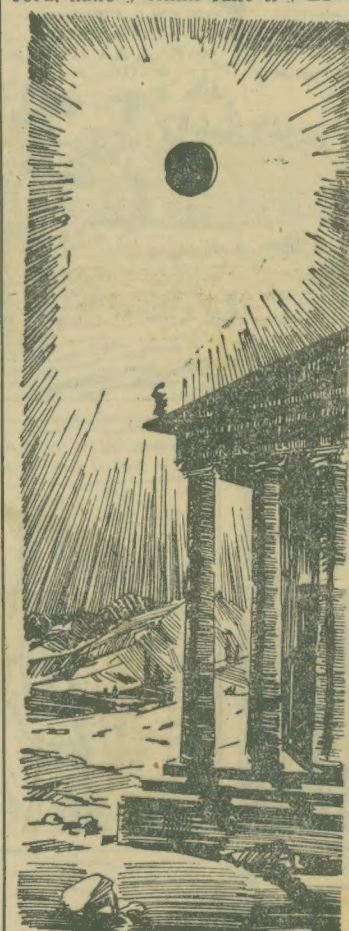
необјашњене НЕБЕСКЕ ПОЈАВЕ

више случајева помоћу сачуваних описа, може се разабрати каква је појава у питању, иако није називана правим именом. Понекад остајемо у неизвесности у погледу онога што се догодило, иако је сачувани текст недвосмислен и јасан. Најчешће су замењиване појаве комета и нових звезда, затим комета и болида, па и комета и поларне светлости.

зато што има комета без репа, а и с репом, и то најразноврснијих облика и величина. Осим тога, како у Кини тако и у Ев-

ропи да је то била нека комета. Нису, истина, познате комете овако јакосјаја, те би се по томе могло помишљати на болид, али пошто он прелети преко неба за неколико секунди, а сјај се видео више ноћи, то ни он не долази у обзир. Сигурније изгледа да се на комету односи друга појава о којој говори исти писац: испред флоте коринтског војводе Тимолеона, која је једрила ка Сицилији, сваке ноћи појављивала се на небу једна запаљена буктиња, све док бродови не приспеше у луку.

Један податак из кинеских извора гласи: „Ханг-Чин Ти ступи на престо Кине у 26-ој години четвртог циклуса (14 година пре наше ере), а у 28-ој години његове владе виђено је како је једна звезда нестала и распала се у врло ситну кишу“. Највероватније изгледа да је то био болид

ропи, под речју звезда подразумева се небеско тело уопште, те се ова реч може односити на сва небеска тела.

Када, на пример, Диодор са Сицилије описује како се 372 године пре наше ере виђела у току више узастопних ноћи на небу запаљена буктиња, која је због свога облика названа „огњена преда“, а да јој је сјај био толики да је на Земљи правно сенку као Месец, онда можемо бити готово си-

неки наш непознати писац забележио је: „Нека се зна када се појави звезда 24 јануара 1798, у недељу после подне у два часа, по до ноћи трајаше“. Под овим датумом нигде на другом месту није записано ни појава неке комете ни нове звезде, на које би се најпре могло помислити, а болид или звезда падалица не долазе у обзир пошто се појава виђела више часова, па је неизвесно шта је овај наш посматрач приметио на небу.

У кинеским аналима често се помињу „изванредне звезде“. Пошто се за већину њих каже где су се појавиле и да су нестале у близини неких непокретних звезда, можемо бити сигурни да су то комете, иако им се реп, најупадљивија одлика, не помиње. Многе комете, восталом, и немају репа. Али неке „изванредне звезде“ само се кратко помињу, па не знамо да ли су то биле комете, нове звезде, — чији се сјај нагло повећа много милиона пута, или можда болиди. Тако је под 31 јануаром 66 године записано да се на истоку појавила изванредна звезда, а у марту 369 године „једна изванредна звезда виђена је на западном зиду Плавог двора. Нестала је у августу“. Оваквих примера има доста.

При потпуном помрачењу Сунца, Месец сасвим закљони његов сјајни котур, али највише за неколико минута. Тада завлада мрак и могу се видети звезде. Али, све док је и мали део Сунца видљив макар као сасвим узани срп, на Земљи је потпуно видно. Многи, међутим, помињу слабљење Сунчеве светлости и топлоте које је дуже трајало.

Необично слабљење Сунчеве топлоте догодило се 45 године пре наше ере. Историчари Плутарх и Дион Касије тврде да је после Цезарове смрти годину дана Сунце било мање топло него обично, а ваздух хладан, густ и мрачан, тако да воће није могло сазрети. Ово потврђује и Вергилије у својим „Георгикама“.

часова ујутру па све до ноћи, тако да се ништа није виђело, а из ваздуха је падало нешто слично ситном праху и пепелу. Највероватније да се овде радило о две независне појаве које је неупућени писац довео у везу. Прва је свакако поларна светлост, мада је чудно толико њено трајање, а друга падање вулканског пепела. Сасвим је, међутим, необјашњива тврдња Фарагусова да је године 626 у току осам месеци половина Сунчевог котура била замрачена. Ма колико велике биле, Сунчеве пеге не могу толико замрачити Сунце.

Године 360 владао је мрак од зоре до поднева, — пише Амиен Марцелин — те су се виделе звезде. Према ономе како описује повратак Сунчеве светлости, појава је сасвим налик на помрачење, али оно никако не може тако дуго трајати. Помисљало се да је узрок овоме падање кише вулканског пепела, али је то отпало због тврђења да су се звезде виделе иако је Сунце било замрачено, тако да право објашњење не постоји.

Две необјашњене појаве у вези са Сунцем наводи и историчар Абул Фарагиус. Прва се десила 536 године, за владе Јустинијанове. „У деветој години његове владе, записао је Фарагиус, ослабила је Сунчева светлост и то је трајало целу годину и два месеца, тако да се виђело само мало од његове уобичајене светлости; људи говораху да се нешто догодило што никад више неће престати“. Касније, 567 године, појавио се на небу неки треперави огањ, висок све до Северног пола (Северњаче), који се видео преко целе године. Тама је покрила свет од девет

Можда сличну, иако краткотрајнију, појаву помиње шпански писац Вилалба, кад каже да је последњег дана фебруара 1206 године било помрачење Сунца које је трајало шест часова, а за то време владала је помрачина као среди ноћи. И, на крају, наведимо појаву коју је чувени астроном Кеплер покушао да објасни.

За време трајања битке код Милбаха, 23.24 и 25 априла 1547, Сунце се појавило „крваво“, тако да су се многобројне звезде виделе у подне. „Сунчева светлост, каже Кеплер, ослабила је због неког узрока на великој висини“. Он претпоставља да би то могла бити нека растурена „кометска материја“, и то која се налази изван наше атмосфере, пошто су се у подне виделе звезде.

ЗВЕЗДАНИ ПРАВНИЦИ

Кажу да је недавно у Сједињеним Америчким Државама настала једна нова професија: „звездани правници“. Мада још не постоји „звездано право“, које би регулисало односе у међупланетарном простору, то није сметало једном адвокату из Вашингтона да себе прогласи првим припадником ове струке. Он је изјавио да припрема „Међународни законик за регулисање односа у васионском простору“.

ПОДВОДНИ АТОМСКИ ТАНКЕР

Британска морнарица је недалеко од острва Вајт извршила прве пробе с подводним атомским танкером који ће служити за транспортовање огромних количина нафте. Експерименти су успели, али мада се, по речима једног стручњака, овакав брод економски неће исплатити, прве атомске подморнице-танкери већ су поручене — из стратешких разлога.

МИНИЈАТУРНИ ХЕЛИКОПТЕР

У САД пуштени су у продају хеликоптери за једну особу. Направљена је и велика реклама: „Свака гаража треба да има бар један наш апарат“, али још већа реклама је њихова приступачна цена — 400 долара.

ЗБОГ ПОВРЕДА...

У Ирану је забрањена игра „рок енд рол“ због многих озбиљних повреда у куковима играча и играчица. Против прекршитеља ове наредбе предвиђене су строге казне.

Поново у Лок Несу

Приче о тајанственој животињи у шкотском језеру Лок Несу поново су оживеле. Све је више људи који тврде да су видели ову водену неман. Само, њихови описи ретко се кад подударају. Судећи по простору који британски листови посвећују чудовишту, изгледа да је све мање оних који сумњају у његово постојање. Али, наука се не може задовољити сведочанствима очевидца и признати да у Лок Несу заиста постоји један „живи фосил“ који својим изгледом потсећа на бића из „Изгубљеног света“, познатог романа Конана Дојла. Због тога су научници одлучили да предузму праву офанзиву на језеро и његовог тајанственог становника.

Средином јуна ове године, тридесет људи-жаба претрпели су у Лок Несу свако место до дубине од 70 метара, где би се тајанствена животиња могла евентуално кријати. Њихов задатак је да је пронађу и да је ошине. То је први део офанзиве. Ако људи-жабе не буду открили ништа, тада ће у дејство ступити Адмиралитет и Би-Би-Си. Њихов заједнички план предвиђа истраживања најдубљих делова језера (215 метара), и то помоћу радара и телевизијских камера за подводна снимања.

В У К у лабораторији...

Научници се у својим лабораторијама користе разним живим бићима: од сићушних вируса све до китова, јер, као што знамо, доктор Далли Хајт врши експерименте на срцу ових морских сисара. У извесним случајевима потребно је да органи животиња имају сличности са одговарајућим органима у телу човека. Спутник II, на пример, понео је пса зато што су његови органи слични људским, а затим што постоји жеља да се и животиње привикну на лет у стратосферу.

Према једном страном часопису, у САД се испитује могућност одашљивања вукова у вештачком Земљиним сателиту. Засад их је у лабораторију ушло четири, а који су разлози руководили америчке научнике да врше пробае са овим животињама нису познати. Можда је један од њих тај што су курјак и човек приближне тежине, па се помоћу њега жели да испита могућност општања падобраном са велике висине.

КАО: У ПАРА ТРОЈАНА...

Код многих племена у Западној Африци и данас још влада обичај да лице коме је поверена нека тајна племена или његове уже породице, над ископаном јамом највећом брзином изговори ту тајну, али тако пригушено да нико са стране то не чује, и да затим својим рукама затрпа јаму. Тек пошто би било разрешено даљег чувања тајне, такво лице је откопавало јаму и „предавало“ је јавности. Често је од „закопавања“ тајне, па до њеног „откопавања“ пролазило по двадесет и више година.

Тајну коју читава племена мора да чува као светињу сви припадници племена, па чак и деца која једва говоре, заједнички поверавају ископаној, овога пута огромној јами, коју после сложено затрпавају да је никада више не откопају.

добно овај морнар на свом радарском екрану: биће дугачко петнаест метара, округле главе, са четири ноге и репом који се према крају сужава.

Претстојећа хајка на чудовиште из Лок Неса изазвала је различита реаговања код Шкотлађана. Док се једни радују, предвиђајући да ће лов на чудовиште привући многобројне туристе, други су огорчени. Тако је неки Венди Вуд из Единбурга упутио месном листу оштро протестно писмо:

„Говорим у име Шкотске Висије (Лок Нес се налази у оном делу Шкотске који се назива Шкотска Висија), ако не и читаве Шкотске и протестујем због хајке на чудовиште из Лок Неса. Како је зло оно коме учинило и коме ће бити од користи ако буде убијено или рањено? Зашто га не пусте да живи својим срећним природним животом“.

ДА НИЈЕ БИЛО ЗМАЈА...

Д

анас се много употребљавају апарати помоћу којих се веома брзо умножавају мање брошуре, говори, пропагандни материјал, обрасци и разни списи. Модерне машине и апарати за умножавање могу за веома кратко време да избаце по неколико стотина и хиљада отисака. Апарат гештетнер је постао синоним апарата за умножавање. Али, многи не знају да је тај назив потекао од имена једног човека.

У прошлом веку, Давид Гештетнер је као дечак живео у једном лондонском предграђу. У то време писањих машина није било и писари у канцеларијама су писали сва акта преписивали

и тако их умножавали. Гештетнер се, кад је одрастао, често питао како да се умножавање обавља без досадног преписивања. Нико не би веровао да је јапански змај, у то време омиљена играчка

малишана, одиграо огромну улогу.

Дечји змајеви су прављени од чврсте и непромочиве хартије. Једног дана Гештетнер је нашао таквог змаја како лежи поцепан на улици. Разгледао га је и приметио да је хартија била направљена од дугих и јаких влакана. Ово га је веома заинтересовало, па је извршио једноставан опит: урезао је на хартији слова, а она се није испецала. Дуга влакна су остала цела. И дошао је на идеју да направи „машину“ која ће давати описке.

Одмах је почео да ради на остварењу ове своје замисли. Дан и ноћ је проводио над столом. Године 1880 машина за умножавање била је готова. Са још једним помоћником наставио је да је усавршава. Радионица се ширила, јер је пословни свет тражио нове апарате. Гушчја и метална пера су одбачена — читава једна професија је постепено нестајала, а настајала нова: руковање машином за умножавање је спор и напоран људски рад.

Примитивна радионица апарата за умножавање прерасла је у фабрику, а у Тотенхему се данас налази једна од највећих. Техника је напредовала и уређаји за умножавање су усавршавани, али је име за све њих остало — „гештетнер“.

Због два прста шампањца...

Потупарализовани пензионер и продавац срећака француске Националне лутрије Мартен Раке, стар 61 годину, завршио је свој живот на несвакидашњи начин.

Паже је, обилазећи кафане у париском предграђу, продавао срећке за вучење које се имало обавити у првој половини тога месеца. Једну срећку је по навици задржао за себе, и баш она је извукла главни згодитак од 40 милиона франака.

Пошто се „повратио“ мало од изненадне среће, стари пензионер је однео у банку чек, наплатио га и новац пренео на своју штедну књижицу, а онда се вратио кући да части пријатеље. Гостима је послужен шампањац — да се „залије“ добитак — али Паже је одбио да пије пошто је већ десетак година боловао од ангине пекторис. Међутим на наваљивање пријатеља, он је прекршио правило кога се читава деценију држао и подигао је чашу да направи својој срећи, попивши на испак свега за два прста шампањца, колико је пристао да му налију у чашу. Само десетак минута доцније Паже је добио јак срчани напад, коме је одмах подлегао.

СТАРИ ЖУЕА

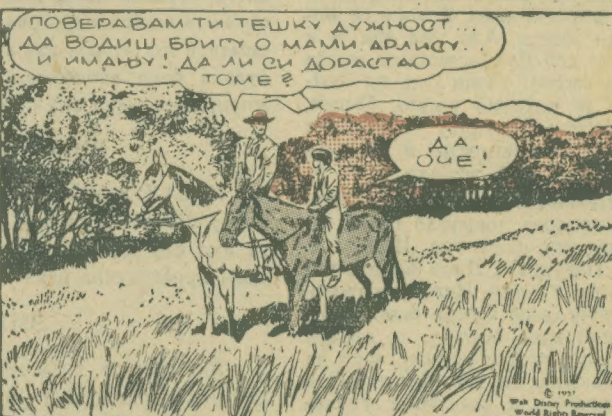

НАЈЕДНОМ ПАС ЈЕ ЗАСТАО ЧУВШИ ЛУДСКЕ ГЛАСОВЕ...

ТЕЖЕО У ПРОЛЕЋЕ 1868... РАЧУНЦИМ КОАТ ОПРАШТА СЕ ОД СВОЈИХ ДА БИ ЈЕДАН ЦЕЛЕР СТОКЕ ОТЕРАО У КАНЗАС

НЕ БУДИ ТУЖНА И ЗАБРИЊУТА, КЕТИ... ЕТО МЕНА ЗАД ЗА ТРИ ЧЕТИРИ МЕСЕЦА!

ЦИМЕ, ОВО ЈЕ ПРВИ ПУТ ШТО СЕ РАСТАЈЕМО!

Лојша је њејова

У једном америчком граду двојица ватрених љубитеља голфа играли су дуго једну партију и никако се није знало ко ће бити победник. Већ заморен, један од партнера почео је да зева. Други је баш у том тренутку ударно палицом лопту и она је улетела право у уста његовог партнера. Запрепашени играч аутоматски је затворио уста и — прогутао лопту. Одмах су га пренели у болницу. Била је

потребна хируршка интервенција и док су лекари оперисали несрећног играча његов партнер је узбуђено шетао ходником.

— Да ли сте ви рођак овога пацијента? — упитала га је једна болничарка.

— Не, ја чекам да операција буде завршена и лопта извађена. Знате, то је моја лопта!

Жива бића са дубине од 10.800 м

У Москви је саопштено да су совјетски научници последњих месеци извршили низ значајних открића. Океанографи који су бродом „Витез“ крстарили по Индијском Океану открили су на морском дну трагове једне диновске, досад непознате животиње. У Тихом Океану они су начинили подводне снимке на дубини од 9.960 метара, а у подводној провалији Кермадек уловили су жива бића на дубини од 10.800 метара.

Совјетски аеронаутички инжењери извели су прве експерименте са дискотаном — хеликоптером у облику летећег тањира — и завршили су пројекте летећег бицикла који ће имати мотор од свега једне и по коњске снаге, а за летење ће користити истовремено и снагу људских ногу.

Хеликоптери на Антарктику

У току проучавања пространих области Антарктика, хеликоптери чине све веће услуге. Ова летелица има два велика предимства: за узлетање и слетање довољан јој је сасвим ограничен простор, а кретање јој није спреловито, у једном

се велики „пакет“ брижљиво обавијен мушемом. То је био хеликоптер типа „Дим“, који је убрзо ослобођен конопца и први пут узлетео, да и касније, у току пет недеља, помаже топографима у њиховом раду.

Крозеов Архипелаг састоји се од пет острва међусобно удаљених по стотину километара. Њихова имена су: Острво Апостола, Острво Пингвина, Острво Свиња, Посесион и Источно Острво. Некад су се ту често искрцавали ловци на фоке и митове. Данас овамо људи не долазе и острва су настањена једино морским псима, птицама и царским пингвинима.

Пошто су атмосферске прилике у околини Острва Свиња биле неповољне, „Галијени“ је отпловио до острва Посесион и „Дим“ се подигао с мале бродске платформе. Неколико сати хеликоптер је лагано надлетао цело острво и топографи су подрбно испитали терен. Потом се вратио на брод да повезе геологе који би испитали порекло земљишта.

Хеликоптер се спустио на вулкански терен, усред царства пингвина. Пошто им раније људи нису наносили никакво зло, нису ни навикли да их се плаше и зато су се птице мирно шетале око хеликоптера. Свакако да им је „Дим“ изгледао као велика птица, само су се можда чудили због чега прави толику ларму. Зато, кад је мотор престао да ради, приближили су му се као да желе присније односе с дошљаком. Чим је задатак обављен, метална птица је узлетела и спустила се у своје гнездо на задњој палуби брода. „Галијени“ је дигао сидро и запловио према Острву Свиња. Ово необично име острво је добило у спомен на покушај Американаца да ове животиње ту запате, како би постале жива резерва хране за китоловце. Међутим, предвиђања се нису испунила. Свиње су се храниле пингвинима и месо им је престало да буде укусно за људску исхрану.

Како на Посесиону тако је и на овом острву, захваљујући хеликоптеру, научни рад трајао свега неколико сати.

У току испитивања ових пет острва, хеликоптер се спустио и узлетео преко 40 пута, а начињено је неколико хиљада снимака без иједне једине неагоде. Да су авиони у питању, ни поред све опрезности резултат не би био исти.

Наша слика приказује младунче пингвина на Острву Свиња.

Хладна купања спречавају назеб

Деца у Совјетском Савезу, од шест и седам година, очвршћавају се купањем у хладној води. Научник који је експериментисао овим процесом јачања претшколске деце препоручује употребу хладног купатила у свако доба године и под свим околностима.

За време опита у три московска забавишта, 110 деце купало се само у хладној води, док је осталих 60 девојчица и децака служило за контролу. Сваког дана малишани су до појаса улазили у воду која је у почетку имала температуру од 32 Целзијева степена, а онда постепено расхлађивана до 13 степени. Испитивања су трајала пуна три и по месеца.

Из ових проучавања, у току којих је стално мерен деци пулс, крвни притисак, испитивана крвна слика и праћена учестаност назеба, совјетски научници су дошли до следећих закључака:

1) Целесходност купања у хладној води не зависи само од температуре воде и трајања купања, већ и од нарочите конституције повишене нервне активности сваког детета.

2) Способност прилагођавања, условљене рефлексне радње и функционалне промене које су се испољавале код деце разликовале су се према томе да ли су она припадала типу крепког и мирног, типу крепког и лако узбудљивог, или типу слабачког детета.

3) Повећана отпорност тела код деце запажена је као резултат свакодневних купања у хладној води; учестаност назеба знатно је смањена, а и кад је настајала, болест је пролазила брзо и без икаквих компликација.

Новоси у шелефонским јоворницама

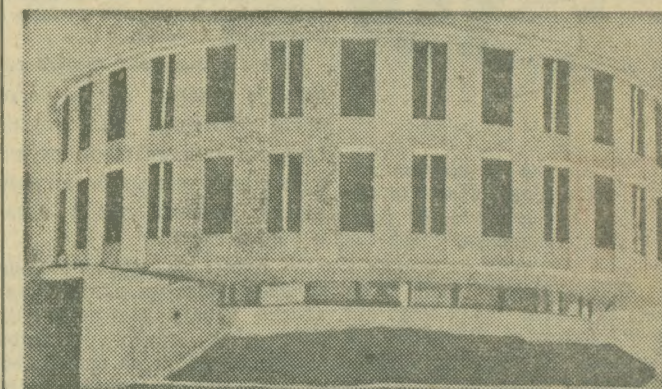
У Немачкој је начињен нов телефонски апарат за јавне говорнице. Он има једну стаклену кутију у коју се убацује новац, а која у исто време омогућује контролу када ће се веза прекинути при дугим разговорима. Онај ко жели дуже да говори убаца више металних новчића у апарат, а он

„узима“ један по један како минути пролазе. Све што остане после завршеног разговора, пашиће у кутију као „кусур“ који се враћа. На овај начин се избегава прекид везе у току телефонског разговора.

Кружна болница без непотребних ходника

Болничарке ће на свака три направљена корака уштедети по један док услужују болеснике у новој кружној болници

у Ван Нансу, у Калифорнији. Ова болница је тако планирана да се избегну ходници с „мртвим“ завршетком. У њој ће свака соба имати доста сунца у току дана, а болничарке ће уштедети 37% корака које би иначе направиле у ходницима обичних болница. Болесничке собе се налазе у спољашњем кругу зграде, а болничарске су у средишту сваког спрата. Телефонски апарат је испред болесничког кревета, а поред њега су сва дугмад за контролу. Операциона сала, рентген, лабораторија и апотека повезани су с кружним делом.

Стронцијум 90 у косиима човека

Стронцијум 90 претставља најопаснији саставни део радиоактивне прашице која настаје услед разних нуклеарних проба. Опасан је по здравље човека из три разлога: његове ситне честице прво одлазе у пропосферу или стратосферу (што зависи од јачине бомбе), а затим постепено падају на земљу, одакле их примају биљке и животиње, а преко њих и људи; затим, радиоактивно дејство ових честица кад падну на земљу траје и по четрдесет година; најзад, хемиски сличан калцијуму, он се слично и понаша — таложи се у костима животиња и људи и кад достигне извесан степен концентрације

може да изазове рак или друге обољења.

Научници не знају тачно колико стронцијума 90 може животиње да апсорбује без опасности по живот. Утврђена је стандардна мера, такозвани максимум дозвољене концентрације, за један други елемент — радијум. На основу овога они верују да је та количина код стронцијума 90 веома мала — може се изразити трилионитим деловима грама.

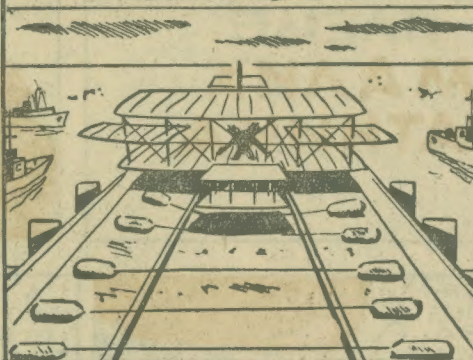
Године 1955/56 на универзитету Колумбија испитивано је 500 људи из 13 земаља, са свих пет континената, и утврђено да је просечна концентрација стронцијума у њиховим костима износила 666-и део од максимално дозвољене концентрације радијума.

Следеће године универзитет је проширио обим својих испитивања на хиљаду случајева, као и на тло и храну, са 30 разних места у свету и утврдио да се количина апсорбованог стронцијума попела за 33% према прошлој години. Нарочито је запажено да је код млађег света, особито мале деце чије се кости тек развијају, концентрација јача. Према томе, опасност од радиоактивне прашице већа је за млађе људе. У поређењу с прошлом годином, њихове кости су показале за 50 — 65 процената (што млађе дете — све већи степен апсорпције) више стронцијума 90.

Сви знамо да овај пораст таложења стронцијума долази као последица учесталих атомских проба. А научници иду и даље и тврде да ће, чак кад би се одмах престало с даљим пробама, таложење стронцијума 90 у костима људи бити у порасту све до 2100 године. Ово ће бити последица непрестаног падања радиоактивне прашице нагомилане у стратосфери. Верује се да је досад стронцијума 90 избачено у стратосферу око 75 килограма, односно 75 милиона милиграма. То је свакако огромна количина, а људски род је утио у своје кости тек 3,5 милиграма. До 2100 године ова количина треба да порасте сто пута, што ће претстављати једну петину количине која се сматра као максимално дозвољена.

WALT DISNEY ОД ИКАРА ДО РАКЕТЕ

ПОСЛЕ ДВА МЕСЕЦА, БЛИ ЈЕ УЧИНИО „ОБРНУТ“ ПОДВИГ: СЛЕТЕО ЈЕ НА ПАЛУБУ, ПЕНСИЛВАНИЈЕ, ТО ЈЕ БИЛО РОЂЕНЕ БРОДА-НОСАЧА АВИОНА.

„УЗЛЕТЕО“ НА ОБАЛУ.

ТЕ ИСТЕ ГОДИНЕ ПРЕДУЗЕТ ЈЕ ПРЕМ ЛЕТ ПРЕКО АМЕРИЧКОГ КОНТИНЕНТА.

РОК ЈЕ БИО ТРИДЕСЕТ ДАНА, НАГРАДА 50.000 ДОЛАРА, А ПИЛОТ-ЈУНАК КОЛБРЕД РОЧЕРС. КРЕНУО ЈЕ НА СА ЛОНГ АЗЛЕНДА...

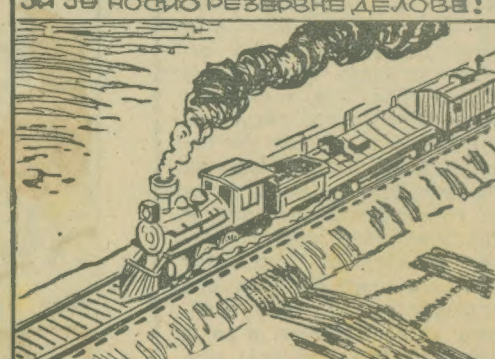
ГОДИНЕ 1941 УЧИЊЕНИ СУ ПРВИ ПОКУШАЈИ С ХИДРОПЛАНОМ. АВИОНУ СУ ДОДАТИ ЧАМЦИ, БРИНОМ ОД 40 КИЛОГРАМА НА ЧАД СУРИО СЕ ОН ПОВРШИНОМ ВОДЕ И...

ТЕК КАД ЈЕ ПЛАН КЕРТИД НАЧИЊИО „ВОДЕНИ АВИОН“ С ЈАКИМ МОТОРОМ, ХИДРОПЛАНИ СУ ЗАБЕЛЕЖИЛИ ПРВЕ УСПЕШНЕ ЛЕТОВЕ.

...ПРАКЕТИ СТЕ ЦИЈАЛИМ ВОЗОМ КОЈИ ЈЕ НОСИО РЕЗЕРВНЕ ДЕЛОВЕ!

НАСТАВЉА СЕ

Славне лутке:

Друга врста Вајанга је Вајинг Келитик, што на јаванском значи мршав. Тело лутке је од дрвета, пласнато, вајано као медаља и дивно украшено, с рукама од коже. Ова лутка није силуета и за публику је видљива са свих страна, као и Вајанг Голек — права вајана марионета, с дрвеним рукама и обучена у хаљине.

Моделирање ових лутака савсим је особено, али се често среће потпуно неочекивана сличност са египатском скулптуром, што указује на могућни утицај, уколико није у питању пуки случај.

У Бурми је марионета на концима најпопуларнија. Минхенски музеј чува колекцију ових лутака, таквог богатства и префињености да превазилази свако очекивање. Она садржи: једног принца обученог у китњаст костим, затим коњаника чији је коњ изванредно стилизован као и животиње:

папагаја, слона, мајмуна и друге. Крајем XIX века оригиналне бурманске марионете приказане су и у Европи, на сцени париског ревиског позоришта Фоли Бержер.

Видушака,

Иако је ситуација у Кини била другачија, јер она има своје посебне обичаје, и у њој су ипак традиције марионетског позоришта сличне онима у другим земљама. Још хиљаду година пре наше ере, срећу се у хроникама Лет-Леа подаци о марионетама и о мајстору који их је правио од сламе и лака. Хроничар одаје пуно похвала његовим луткама: „Оне су певале и играле саме од себе“, што говори о савршеној изради и покретању лутака. Из тог времена сачувана је и ова анегдота:

„Један од кинеских владара позвао је неког аниматора ма-

рионета да прикаже своје лутке на двору. Љубоморан на успех које су лутке изазвале код његове жене-љубимце, запретио је луткару да ће му отсећи главу ако одмах не уништи лутке како би доказао да су направљене од обичног дрвета, лаковане коже и боја. Наравно, глава је била преца од лутака и — мајстор је уништио своје творевине.

Рагин,

У каснијим хроникама налази се на податке да је два века пре наше ере марионетско позориште исто толико популарно на кинеском двору као и у народу, и да заузима значајно место у друштвеном животу земље.

Из Кине су марионете стигле у Јапан. Било их је више врста, али је свакако најзанимљивија она која је уобличена у граду Нара у XVI веку. За руковање само једном лутком била су потребна три

аниматора, али се они нису скривали од публике. Први и главни аниматор носио је лутку на левој руци и њоме покретао главу: очи, обрве, уста; другом руком он је управљао луткином десном руком. Други аниматор покретао је леву луткину руку, а трећи њене ноге и ивице костима.

Караванским путевима, преко Персије, азијска марионета се приближавала Средоземљу. У Персији луткарска уметност је под непосредним утицајем Индије. Лутке су директни потомци индијског Видушака и познате су под именима: Пенц, што на персиском значи пет, односно да у игри мора учествовати најмање пет личности или Кечек Пехливан, што значи „белава борац“. Као и индијски Видушака, персиске лутке су лукаве и служе се свим средствима да остваре циљ.

Најславнији Видушакин потомак је Карађоз, или „Црно око“. Појављује се у Малој Азији, и једино што се о њему позитивно зна то је да су га Турци донели са Истока. Постојао је већ у XVI веку, и у доба Сулејмана Величанствене, кад је отоманско царство било на врхунцу славе и моћи, Карађоз је играо свуда по муслиманском средоземљу.

Упоредо с развојем марионете у Азији, и хеленска кул-

турна у Европи упознаје ову врсту уметности. Има писаних докумената који говоре да су се крајем петог века пре наше ере на гозбама богаташа појављивали грчки уметници који су забављали госте луткама. Зна се исто тако да су у доба атинског препорода, у

Дионизијевом позоришту, где је приказиван Еврипид, давале и луткарске претставе. Марионете од печене земље налажене су и међу археолошким ископинама.

И у римским саркофазима откривене су љупке луткице од печене земље. Марко Аурелије такође говори о марионетама. И римска лутка имала је својих типичних личности од којих је најпознатија Макус, комично лице које се може сматрати претком европског Полишинела.

С падом римског царства ишчезла је и марионета: хришћанство је одбацило као пагански идол све што је имало људски облик. Међутим, исто као што се и позориште путем мистерија и миракула обновило у цркви, тако је и европска средњовековна марионета производ замисли једног калуђера. Намера је била истоветна као у старој Грчкој: оживети мртве богове па су прве марионете претстављале религиозне ликове. У доба Ренесансе марионета се отргла од утицаја цркве и по узору на романског Макуса, родио се Полишинел.

Писац једне књиге о настанку и развоју марионете кроз векове записао је и ово: Ис-

Вајанг,

торија марионете уствари је историја света; она је пратила развој људске мисли.

Карађоз...

де је настала прва марионета немогуће је установити. Зна се само да су још у врло давна времена Египћани имали живе лутке у храмовима. Пронађено је неколико интересантних примерака, од којих се једна глава шакала с покретном њушком, из XIX и XX династије, чува данас у Лувру.

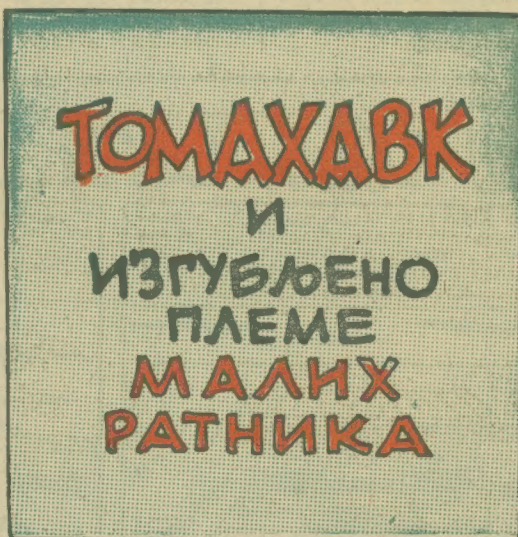
Херодот је оставио податке да су жене за време Озирисових свечаности носиле разне покретне фигуре. И други историчари помињу да су приликом неких манифестација носиле такве лутке.

Године 1904, један француски научник начинио је занимљиво откриће у области Луксора и Карнака: пронашао је право марионетско позориште, чије су лутке имале тело од дрвета, а лице од слоноваче.

Сви ови подаци односе се на епоху опадања египатске цивилизације до трећег века наше ере. То наводи на мисао да су марионете у земљи фараона биле „увозна“ роба.

У Индији већ у XI веку пре наше ере налази се на трагове религиозних претстава с марионетама. Но, ускоро почињу да се приређују и претставе за народ, чији је главни јунак личност која се зове Видушака. То је браманец, грбави, патуљак огромних зуба, жутих очију и потпуно ћелав. Он је смешан и по изгледу лица и по одећи. Прождрљив је, похлепан, покварен, глуп и лукав. Руга се свима, прост је, бије сваког живог. То би био праотац свих карађоза и полишинела на свету. Занимљиво је пратити његов развој, јер он иде у корак са општим напретком цивилизације. У таквом позоришту има одувек пуно животиња, нарочито тигрова, слона, коња и бивола.

Исту традицију срећемо и у Сијаму, Бурми и на Јави. На Целону се све до XIX века задржала лутка Рагин, која је „рођени брат“ Видушаке. На индонезанским острвима и Малаји, најчуднија манифестација индо-јаванске уметности је марионета Вајанг. Од III века Јаванци потпадају под утицај индијске културе јер њихово острво постаје колонија. Најстарија од Вајанга је Вајанг Перва, што значи античка марионета. То су уствари силуете, резане у бивољој кожи, неприродно украшене, чија се сенка пројектује на платно звано келир. Гледаоци су раздвојени: мушкарци су са оне стране платна на којој је аниматор и присуствују претстави посматрајући лутке, док су жене с друге стране платна и посматрају само сенке. Аниматор се зове Даланг, и он је нека врста медијума који привлачи духове умрлих хероја, па кроз њих оживљава приче из јаванске митологије, док га прати оркестар састављен од јаванских инструмената.

НАСТАВИКЕ СЕ

Учимо шах

XV

У прошлом броју „Забавника“ било је говора о реми-партијама. И рекли смо да је нареду упознавање с „вечитим шахом“. Међутим, да би наше даље напредовање у учењу ове игре било што успешније, потребно је да неке раније лекције мало проширимо.

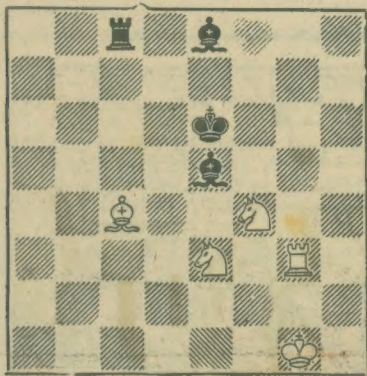
Кад год је досад било речи о мату, увек је први био матиран. Надамо се да нико од читаоца, који из ових лекција уче шах неће помислити да тако мора да буде, да бели увек мора да буде победник. У шаху добија онај који боље игра, без обзира да ли је бели или црни, а два играча, кад играју више партија, измеђују фигуре. Бели има само ту предност што увек први почиње игру, што је први потез његов, тако да он напада, а црни се брани. Разуме се, у току игре улоге се врло често измене тако да црни пређе у напад, а бели у одбрану. Већина играча воли да напада, али има и таквих који се радије бране, па кад противник направил грешку прелазе у напад.

Неки шаховски знаци већ су нам познати. Сад ћемо се упознати и са осталима.

Ако међу знацима којима се обележава ток једне партије наћете одмах иза неког потеза на знак узвика (!), то значи да је тај потез добар. Знаком питања (?) означава се слаб потез. Сад ћете можда и сами погодити да ова два знака, узвичник и упитник, стављена један до другог (!?) значе још мање, дискантан потез.

Пешак се означава, као што знате, знаком Р. При обележавању потеза пешаком овај се знак изоставља. Тако, на пример, ако напишемо d2-d4, то значи да је пешак на d линији, онај испред даме, померен за два поља. Знак e7-e8D казује нам да је пешак e7 дошао на поље e8 и претворио се у даму. Слова e, p, значе да је узимање извршено по правилу „ан пасан“ (en passant). Ако оне случајно заборавили шта значи „ан пасан“, погледајте „Забавник“ од 15 фебруара, четврту лекцију, где је то објашњено.

Напад на краља мора да се објави речју „шах“, а у писању означава се знаком плус (+). Ако је шах двострук, стављају се два знака плус (++).

На горњој слици видите двострук, двојни шах: бели је дигао свог скакача са поља d5, ставио га на поље f4 и њиме напао црног краља. Црни би сада могао да ловцем узме тог скакача, али бели је својим потезом скакачем открио свог лавца и њиме такође напао црног краља. Двоструки шах!

НОВ НАЧИН РЕКЛАМИРАЊА

У току прошле и претпрошле године у неким америчким биоскопима извршени су занимљиви опити. Док публика гледа филм, на траци би промакла кратка рекламна слика, која траје само девет секунди, тако да је гледаоци не могу свесно запазити. Па ипак, њихова потвест примила је и задржала ову вешту убачену рекламу. И док су рекламе убациване на овај начин, установљено је да је потрошња одговарајућих производа у току протекле две године стално расла. Продаја једног од њих повећана је за 18, а другог чак за 58 одсто.

Убрзо затим у Њујорку је основано предузеће за овакву трговачку пропаганду, мада је доста људи јстало против тога, тврдећи да су то „нелегална средства борбе с конкурентским предузећима“, као и да се на тај начин врши повреда гледаоаче личности, јер је он приморан да прима рекламу можда и против своје воље. Присталице новог поступка, наравно, не слажу се са оваквим разлозима и тврде да потресна реклама публици мање замара и не одузима јој драгоцену време као кад се приказује пре почетка преставе. Као што се види, коља су укрштена, али ниједан од зараћених табора не пита за мишљење и гледаоце о чијем „добру“ расправљају.

ДА ИМ ЧУЛА НЕ ОТУПЕ...

Има особа чије се једино занимање састоји у томе да миришу разне парфеме да би им одредили квалитет, да за један дан испију безбројне чаше разних врста кафе да би проценили њихову арому и укус, да пробачи разна вина или цигарете. Та, наизглед пријатна, занимања нису нимало лака, тим пре што особе које се њима баве после извесног времена изгубе — привремено, додуше — способност разликовања мириса и укуса. После „одмора“ од неколико дана чула им поново постају изострена. Да до тога замора чула не би дошло, пробачи дрвана пију млеко, пробачи мириса држе под носом бочицу с камфором, а они чија је дужност да пробачи вино стално вршију сир или препечен црни хлеб.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ЗВУЧНИ МАМЦИ ЗА РИБЕ

Дуго се мислило да у подводном царству влада апсолутна тишина. Данас се већ поуздано зна да је тај „свет тишине“ уствари пун звукова, које производе његови становници, нарочито рибе. Постоји једна механичка справа, звана хидрофон, помоћу које је омогућено слушање и beleжење тих звукова. Хидрофон је много допринео да се ови звуци и практично искористе, јер се помоћу њих лакше лови риба. На основу тога у последње време конструисани су нарочито звучни мамци за рибе, који су већ дали добре резултате.

НАУЧНИ УСПЕХ — ФИНАНСИСКИ НЕУСПЕХ

Пре годину дана, Француз Ерик д'Бишоп успео је да преплови Тихи Океан на овом малом сплаву. Он је 8 новембра 1956 кренуо са Таитија и после 235 дана стигао на оба-

лу Чилеа. Сада се Бишоп налази на другом путовању преко Пацифика: дванаестог фебруара пошао је из Сантијага де Чиле. Приликом првог подвига, иако је постигао научни успех, доживео је финансијски пораз: дуг од 2 милиона франка. Да би измирио повериоце, брат његовог радиотелеграфисте, који га прати на путовањима, почео је да продаје фоторафије њиховог спласа са посветом оба путника. Кад нема ко други, можда ће дописнице извући из „буле“ Ерика д'Бишопа.

ПОЉОПРИВРЕДНА ШКОЛА ЗА СЛЕПЕ

У Синсинатију, у Америци, ради већ шест година пољопривредна школа за слепе. Поред теориске наставе обављају се и практичне вежбе које су нарочито подешене за слепе. Рачуна се да данас у Америци има око 4.000 слепих пољопривредника.

Ошкучаји срца

Два совјетска научника, Сергејев и Скворцова, поднели су Академији наука извештај о испитивању откуцаја срца.

„Рад срца — кажу они у извештају — у извесној мери означава јачину размене материје у организму. Уколико је размена бржа, утолико се ћелије морају брже снабдевати кисеоником и хранљивим материјама. Зато крвоток „жури“ да на сваком месту пружи своју неопходну помоћ. Посматрајући размену материје топлотних животиња, дошли смо до закључка да је она јача уколико је животиња мања.“

Ево неколико примера из њиховог извештаја: срце слона, који је тежак око 3000 килограма, удара 46 пута у минуту; човека (56 кг) 76 пута; овце (50 кг) 70 пута; мса (5,6 кг) 120 пута и мачке (1,3 кг) 240 пута.

Срчани ритам у птица просто је запањујући: срце зебе тежице 22 грама удара 697 пута у минуту; зимовке (23 гр) 729 пута, штићница (12 гр) 754 пута, сенице (15 гр) 798 пута и чишка (12 гр) 831 пут.

Међутим, постоје птице са још већим бројем удараца. На пример, такозвана „московска птица“, која је тежка свега 7,7 грама, кад мирује може да достигне 1.037 откуцаја, а има ситнијих птица чије је било откуцава 1.200 пута у минути!

Кад је реч о овако убрзаном ритму, онда то више није разговетан откуцај, већ непрестан дрхтај. У таквим случајевима птица претставља „крвну масу“ у вечитом струјању.

Наравно да Сергејев и Скворцова нису дошли до оваквих закључака слушајући откуцаје срца, већ им је главни помагач у раду био електрокардиограф.

ОПАСНОСТ ОД ТЕЛЕВИЗИЈЕ

Амерички лекар Мејер Нејд указао је на три смртна случаја које је, како он мисли, проузроковало зрачење телевизијских пријемника. Један лекар од 79 година седео је сат и по крај свог апарата, после чега је добио запаљење вена и убрзо умро од плућне емболије. Иста врста смрти, по мишљењу доктора Нејда, однела је једног човека од 68 и једну жену од 38 година, који су, у току дугог телевизијског преноса, заспали крај апарата скршених ногу.

Случајност или узрочна веза? — питају се други лекари, али сигурног одговора још нема.

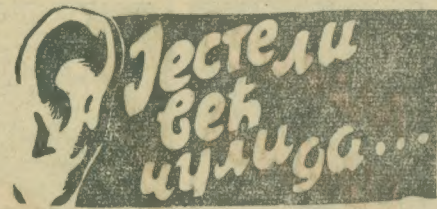
ТРОВАЧИ С ТЕМПИРНИМ ДЕЈСТВОМ

Иако наука свакодневно одгонета тајне, пред научнике стално искрсавају нове загадке. Тако, постоји један отров, ванадијум, који је металног порекла. Кад је откривен у неким врстама петролеја, научници су се питали како се он ту створио.

После извесног времена, да то је следеће објашњење: нафта је, изгледа, постала од материја животињског порекла. Пре више стотина милиона година, нека ситна водена бића прикупљала су ванадијум у својој крви. Данас, постоје њихови остаци растворени у нафти, ванадијум доводи до професионалних обољења код оних механичара који раде с таквим течним горивима. На тај начин су давно изумрле рибе, после много стотина милиона година, постале „травачи с темпирним дејством“.

ЦИН У ПАТУЉКУ

Научници су израчунали да једна фунта (453 грама) урани скрива у себи енергију која би одговарала енергији добијеној од 1.223.000 милиграма квалитетног угља.

...поред Хомерове „Илијаде“ у класичној књижевности постоји и „Мала Илијада“ (Илиас микра) која почиње борбом Ајакса и Одисеја око Ахиловог оружја, а завршава се уношењем дрвеног коња у Троју. Као аутор „Мале Илијаде“ сматра се песник Лесхеос са Лезбоса.

...чуло вида код слона слабо је развијено, али му је зато чуло мириса толико изострено да може да осети присуство човека на даљини.

...изгледа да стари Грци и Римљани нису знали за лимун. Њега су у Европу до-

нели. Арабљани тек у 12 или 13 веку, и то прво у Шпанију.

...група енглеских истраживача пронашла је у оази Фахи, у пустињи Сахари, једно насеље у коме су све зграде биле од камене соли.

...у Њујорку постоји нарочито хотел за високе људе. У њему су постоје и каде дуге од обичних, а огледала подигнута високо све до таванице.

...велико физичко напрезање изазива пролазно смањење раста. Тако, кад стиг-

ни од преко хиљаду метара.

...међу првим насељеницима који су отишли у тек пронађену Америку налазио се и велик број наших Приморца. Тако су се већ 1520 године са острва Колочена, које се налази крај Дубровника, иселила браћа Мато и Доменко Конкеђевић.

...вештину прављења сапуна Римљани су научили од Германа. Претпоставља се да је сапун најпре био прављен од козјег ложа и пепела буковог дрвета.

ну на циљ бициклисти су за три до шест милиметара нижи но пре почетка трке.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Невидљиви саговорник

С ким то разговара ова птица? То није тешко сазнати: довољно је повезати нешто...

Игра сенки

Ове две слике можете и ви врло лако добити ако пажљиво загледасте наш потез и поступите по ономе што на њему видите. За потез, подел две тачке, потребан је и један тањир, а за потез, теба да употребите једну чук и кад

кидном линијом све тачке, почев од 1 па до 53, и саговорник ће се зачас појавити.

Песма у науковој мрежи

Ако слова на нашем потезу будете читали оним редом којим их је повезала танка нит пачине, добићете јелну строфу нашег великог песника Змаја Јована Јовановића.

Скривалица

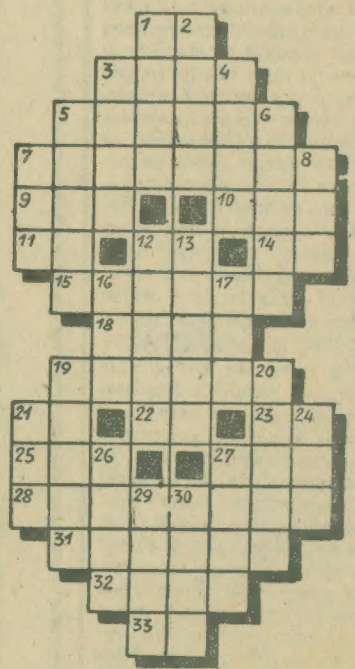
Поред носорога, на овој слици налазе се још четири животиње, само су се вешто скриле па се не виде. Али, пажљив посматрач, који чз

то буде окретао слику, моћи ће да их пронађе. Покушајте и ви да их откријете!

УКРАШЕЊЕ

Водоравно: 1) предлог; 2) спона; 3) личност из народне поезије; 4) град у Босни; 5) предлог; 6) роман Емили Золе; 7) прилог за место; 8) спев; 9) хемиски знак за бајинум; 10) врста музичке композиције; 11) пољопривредна алатка; 12) дуплика; 13) француски ситан новац; 14) мера за површину; 15) предлог; 16) орган чула вида (много); 17) дубока вода; 18) манастир у Србији; 19) врста дрвета; 20) мрак; 21) хемиски знак за молибен.

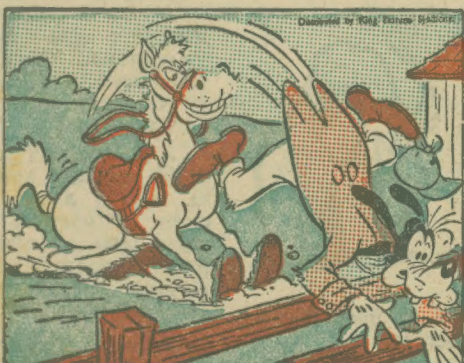
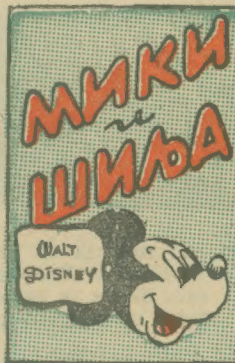
Усправно: 1) мина река; 2) уточиште; 3) лековита биљка; 4) река у Сибирју; 5) тачно годишње; 6) припадник на Палеолит; 7) суштина; 8) речено оство; 9) спортски тим; 10) грађевински надзорник; 11) показна замесина; 12) наплетак од била; 13) наша планина; 14) један континент; 15) речна риба; 16) папани; 17) прокоп; 18) лама; 19) провинција у Индији; 20) име књижевника Матавуља.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Јара; 2) Савана; 3) Сундан; 4) НН; 5) Ибар; 6) сто; 7) Пот; 8) план; 9) ат; 10) Атина; 11) Аријак; 12) Рача; 13) мотар; 14) Котар; 15) да; 16) Емиј; 17) Лио; 18) Сап; 19) Ал; 20) Катон; 21) ималин; 22) Алан.

Усправно: 1) Јапар; 2) Авад; 3) дан; 4) ан; 5) субота; 6) ватена; 7) сипа; 8) нона; 9) сликар; 10) птичар; 11) Арагон; 12) фототип; 13) номад; 14) Едисон; 15) кеса; 16) Арон; 17) Латин; 18) талат; 19) кал; 20) ма.

ШИШИНА ПОСЛА

Мики пошао колима на излет ван града, кад наједном на ивици друма примети аутомобил с точковима црне, а крај њега стоји Шиша и нешто завирије око гума. Мики заустави кола и приђе да помогне пријатељу.

— Црни Шиша, како ти се то догодило? — упита га Мики.

— Па, није било лако, — одговори Шиша брзишћу зној. — Морао сам добро да запнем да бих преврнуо ова своја колица. Значи, пукла ми гума, па ми је овако лакше да је променим!

УМИРИО ГА

— Ох, докторе, не можете замислити колико сам узбуђен! — вајка се Хорације хирургу који треба да га оперише од слепог црева. — Знате, ово ми је прва операција.

— Разумем вас, пријатељу, — умирује га хирург. — И ја сам узбуђен. Знате, и мени је ово прва операција.

ПРАВИ РАЗЛИКУ

— Чујем да тражиш посао, — каже Попај Пери Ждери, кога одавно није видео.

— Па, не мора баш бити посао. Довољно је макар какво место.

ПИТАЊА ОДГОВОРИ

Где се налази река Мирна? Шта је минца? Какви су то крижевачки статуети?

ОДГОВОРИ:

МИРНА је име за две реке. Једна се налази у Словенији. Извире на падинама Печи, Јаворја и Германде, а у Саву утиче код села Доње Боштане. Дуга је 40,7 километара. Површина њеног слива износи око 295 квадратних километара. Друга река Мирна налази се у Истри. Улива се у Јадранско Море. Ова Мирна дуга је 52,8 километра.

МИНЦА је назив за бакарни дубровачки новац. Реч долази од немачке речи Münze. Латински је назив follarius. Минца се почела ковати, како неки мисле, још од краја 13 века, па је кована све до прве половине 17 века. Најстарије минце су имитације познатих римских новца, а у почетку су коване за приватан рачун. Доцније је на предњој страни било мушко погрсеје с лаворовим венцем, а на наличју готско слово R са четири звезде. Овај тип је био често мењан. Последњи тип приказује на предњој страни главу са лаворовим венцем окренуту на лево и натпис Moneta Ragusii. На наличју има градску капиту и потпис Civitas Ragusii. Од друге половине 17 века уместо минце ковали су се бакарни солди.

КРИЖЕВАЧКИ СТАТУЕТИ је назив за кингу која је изишла раније у Крижевацама, а у њој се описију и обичаји у неким хрватским крајевима. Наиме, тамо је био стари обичај да на веселим састанцима један члан управља друштвом које се налази за столом. Он је бирао сараднике, који су му помагали, поздрављао је присутне, давао им реч и тако даље. Све се то спроводило по старим правилима, по Крижевачким естетикима. Кад би се цело друштво расположило, онда би управитељ стола прогласио „републику“, возбу без дисциплине.

ХАРАМБАШЕ СТАНКО

ПО РОМАНУ
Ј. ВЕСЕЛИНОВИЋА

НАСТАВИКЕ СЕ